



Onderzoeksrapport

Bronnenselectie in het economische nieuws op televisie

Steunpunt Media **2013**

Universiteit Antwerpen

Prof. dr. Hilde Van Den Bulck

Prof. dr. Stefaan Walgrave

Anoeska Schipper

ONDERZOEKSRAPPORT STEUNPUNT MEDIA

‘Bronnenselectie in het economische nieuws op televisie’

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
1.1 Introductie	6
1.2 Het onderzoek: opzet en uitvoering	7
2 Theoretisch Kader	8
2.1 Selectieproces	8
2.2 Resultaten Selectieproces	9
2.2.1 Aantal Bronnen	9
2.2.2 Bronnendiversiteit	10
2.3 Oorzaken Selectieproces	11
2.3.1 Type Zender	11
2.3.2 Journalistieke Specialisatie	12
2.3.3 Periode	13
2.3.4 Subonderwerpen	13
2.3.4.1 Inhoudelijke Economische Subonderwerpen	14
2.3.4.1 Publieke en Niet-Publieke Subonderwerpen	14
3 Methode	16
3.1 Dataverzameling	16
3.2 Onderzoekssubjecten	18
3.2.1 Aantal Bronnen	18
3.2.2 Bronnendiversiteit	18
3.3 Oorzakelijke Factoren	18
3.3.1 Type Zender	18
3.3.2 Journalistieke Specialisatie	18

3.3.3 Periode.....	19
3.3.4 Subonderwerpen	19
3.3.4.1 Inhoudelijke Economische Subonderwerpen	19
3.3.4.1 Publieke en Niet-Publieke Subonderwerpen.....	19
4 Analysetechniek	21
5.1 Aantal Bronnen	21
5.2 Bronnendiversiteit	21
5 Resultaten	22
5.1 Type Zender	22
5.1.1 Aantal Bronnen	22
5.1.2 Bronnendiversiteit	23
5.2 Journalistieke Specialisatie	24
5.2.1 Aantal Bronnen	24
5.2.2 Bronnendiversiteit	25
5.3 Periode	26
5.3.1 Aantal Bronnen	26
5.3.2 Bronnendiversiteit	27
5.4 Subonderwerpen	28
5.4.1 Inhoudelijk economische subonderwerpen	28
5.4.1.1 Aantal Bronnen	29
5.4.1.2 Bronnendiversiteit	30
5.4.2 Publieke en private subonderwerpen	31
5.4.2.1 Aantal Bronnen	32
5.4.2.2 Bronnendiversiteit	32
6 Conclusie	34
7 Referenties.....	37
Appendix	42

In dit onderzoeksrapport analyseren we de bronnenselectie in het economische nieuws in Vlaamse televisiejournals, onderzocht van begin 2006 tot eind 2011. In de periode van 2006 tot en met medio 2008 is de economische toestand voorspoedig en gekenmerkt door economische groei. Voor het economische nieuws in deze periode geldt blijkbaar dat goed nieuws geen nieuws is, want volgens De Smedt en Walgrave (2012) blijft gedurende deze groeiperiode de media-aandacht relatief beperkt en stabiel. Eind 2008 begint de kredietcrisis als gevolg van de ineenstorting van de Amerikaanse huizenmarkt. Deze mondt uit in de schulden crisis in eind 2009 waarin overheden, banken en particulieren hun schulden niet meer kunnen afbetalen. Deze economische crisissen leiden tot een piek in het Vlaamse televisienieuws, waarbij de aandacht voor economische thema's in korte tijd is verdrievoudigd (De Smedt & Walgrave, 2012).

Wat de impact is van deze veranderingen op de focus van de veelal complexe economische onderwerpen en de aan de crisis gerelateerde problemen in het televisienieuws, is nog niet onderzocht. In dit rapport onderzoeken we een onderdeel daarvan, namelijk de bronnenselectie. We maken hierbij onderscheid tussen *het gemiddeld aantal bronnen dat in een economisch nieuwsitem aan het woord komt* en de *bronnendiversiteit* in het algehele economische televisienieuws. Beide zijn belangrijke maatstaven van journalistieke professionaliteit (Gans, 1979). We gaan op zoek naar mogelijke verklaringen voor verschillen in de bronnenselectie, die we vervolgens beoordelen. We zoeken de verschillen voornamelijk in relatie tot het type zender, tot de mate van specialisatie van de journalisten, tot verschillende perioden (crisis vs. niet crisis), en tot subonderwerpen van het economisch televisienieuws.

We maken hiervoor gebruik van een kwantitatieve inhoudsanalyse van alle 19 uur journals van VRT en VTM. Deze gegevens verwerken we met SPSS in een beschrijvende analyse. In deze analyse vergelijken we het gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem voorkomt. De bronnendiversiteit berekenen we door middel van een concentratie-index (Hirschman-Herfindahl index) van het economisch televisienieuws. De theoretische onderbouwing gebeurt aan de hand van de literatuur, waarin we het proces beschrijven hoe de bronnenselectie tot stand komt. Tevens worden begrippen toegelicht zoals de bronnenselectie, de bronnendiversiteit, de zenders, de mate van specialisatie van journalisten, de perioden (crisis vs. niet crisis), en de twee types van subonderwerpen. Deze theoretische onderbouwing moet helpen bij een interpretatie van de onderzoeksresultaten.

De opmerkelijkste bevindingen uit dit onderzoek zijn: 1) Er is nauwelijks verschil in bronnendiversiteit in het economische nieuws tussen VRT en VTM; 2) naarmate journalisten meer in economisch nieuws gespecialiseerd zijn, neemt de bronnendiversiteit in het economische nieuws af, wat mogelijk te wijten is aan het soort contacten dat journalisten hebben met bepaalde types van bronnen (Reich, 2009); 3) economische veranderingen zoals de krediet- en de schulden crisis leiden tot meer bronnendiversiteit in het economische nieuws in vergelijking met niet-crisis perioden; 4) economische subonderwerpen laten verschillen zien in zowel het gemiddeld aantal bronnen dat aan het woord komt in een nieuwsitem als in de bronnendiversiteit.

1.1 Introductie

De recente kredietcrisis en de daaropvolgende schulden crisis lijken economisch nieuws meer dan voorheen een prominente plaats in de nieuwsmedia te hebben gegeven. Tegelijkertijd doet de complexiteit van de aan de crisis gerelateerde problemen vragen rijzen over de aard van de berichtgeving over economische onderwerpen (Tambini, 2009; dewereldmorgen.be, 2012). In dit onderzoeksrapport wordt de bronnenselectie van deze berichtgeving van VRT en VTM tussen 2006 en 2011 onderzocht. We kijken daarbinnen specifiek naar het gemiddeld *aantal* bronnen dat aan het woord komt in een nieuwsitem en de *bronnendiversiteit* in de algehele economische berichtgeving op televisie. Het maatschappelijke belang van zowel het aantal bronnen als de bronnendiversiteit in televisienieuws is groot, omdat het publiek in West-Europa vaak geen andere bron van informatie over de economie heeft dan het nieuws. Het aantal bronnen dat voorkomt in een nieuwsitem is een indicatie van hoe grondig journalisten binnen hun domein te werk gaan (Reich, 2009). Daarnaast vertrouwt het publiek op televisienieuws voor economische informatie en verwacht het een objectief en gebalanceerd televisienieuws. Bronnendiversiteit is hiervan een belangrijk onderdeel (De Bens, 2001). Daarnaast is bronnendiversiteit in de algehele economische berichtgeving bepalend voor de publieke beeldvorming over de economie (Kim & Weaver, 2003).

In dit onderzoek draait het om wie de kijker te zien en te horen krijgt. Daarom volgen we de definitie van De Swert (2011, p. 20), waarin hij bronnen definieert als *“personen die naar voren worden gebracht op televisie door de journalist, als onderdeel van het verhaal, als een relevante stem met betrekking tot het specifieke nieuwsitem”*. Het gaat hier dus om mensen die hun beschouwing, feiten of mening geven in economisch nieuws op televisie. Als ze aan het woord komen, beschouwen we ze als nieuwsbronnen. Daarnaast ligt de focus op de aanwezigheid van economische bronnen in het nieuws, zoals in het meeste onderzoek naar bronnengebruik in economische berichtgeving (zie Lasorsa & Reese, 1987; Rouner et al, 1999; Powell & Self, 2003; Oberlechner & Hocking, 2004; Kollmeyer, 2004). In dit onderzoek wordt uitgegaan van de breedste definitie van economische bronnen. Ook politieke actoren en zelfs burgers kunnen daarom bronnen zijn. Deze interpretatie impliceert dat we bronnen die alleen vermeld worden, niet meenemen in de analyses. Hiervoor zijn twee fundamentele redenen: 1) Bronnen die spreektijd krijgen, hebben in essentie controle over hun boodschap, ook al kunnen journalisten bronnen beïnvloeden en bepaalde woorden selecteren; 2) deze boodschap heeft meer effect op het publiek dan wanneer dezelfde boodschap door journalisten wordt gebracht (De Swert & Hardy, s.d.).

Het aantal bronnen en de bronnendiversiteit zijn belangrijke maatstaven van journalistieke professionaliteit, omdat deze bijdragen aan de nauwkeurigheid en ‘breedheid’ van een onderwerp in het nieuws (Hansen, 1991; Reich, 2006; Carpentier, 2008). Als een journalist meerdere en verschillende bronnen voor een nieuwsitem selecteert, kan de informatie die door een bepaalde bron gegeven wordt, met andere bronnen vergeleken worden. Bovendien beargumenteert men in de wetenschappelijke literatuur dat een grotere bronnendiversiteit leidt tot meer verschillende invalshoeken in het nieuws, wat bijdraagt tot een grotere nuance in het nieuws en tot de rol van nieuwsmedia als “marketplace of ideas” (zie Gans, 1979; Hansen, 1991). Het belang hiervan ligt er in dat een breder debat in de media bijdraagt aan een breed publiek debat, waarin rekening gehouden wordt met verschillende actoren en visies (Manning, 2001; De Swert, 2011).

Bronnenselectie is evenwel geen ‘neutraal’, waarde vrij proces. Bronnen en journalisten hebben een afhankelijkheidsrelatie, die reeds in 1979 door Gans wordt omschreven als een tango waarin bronnen en journalisten elk kunnen leiden. Bronnen en journalisten geven beiden vorm aan het nieuws. Bronnen hebben een platform nodig om hun boodschap te verspreiden en om zichtbaar te worden in het maatschappelijke debat. Journalisten hebben nood aan bronnen die beschikbaar, geschikt en betrouwbaar zijn (Gans, 1979). Deze afhankelijkheidsrelatie is bovendien vaak van langdurige aard; Reich (2009) vindt in zijn onderzoek dat journalisten in 75 procent van alle gevallen vertrouwen op routinebronnen die journalisten minstens maandelijks contacteren. Deze journalistieke routine, waarin journalisten op deze bronnen vertrouwen, kan leiden tot een voorkeursselectie van bepaalde bronnen, wat ten koste gaat van andere bronnen en resulteert in een afnemende bronnendiversiteit.

Het doel van dit onderzoeksrapport is om de bronnenselectie in de economische berichtgeving van de Vlaamse audiovisuele nieuwsmedia te beschrijven en daarna te verklaren.

1.2. Het onderzoek: opzet en uitvoering

Dit rapport start met een theoretisch kader waarin we ingaan op de bronnenselectie en de soms moeilijke realisatie van bronnendiversiteit verder toelichten. Op basis van een wetenschappelijke literatuurstudie dragen we de volgende vier mogelijke oorzaken van bronnendiversiteit aan: 1) het type zender (commerciële vs. publieke zender) dat het nieuwsitem uitzendt, 2) de mate van specialisatie van de journalist die het nieuwsitem maakt, 3) de economische periode waarin het nieuwsitem gemaakt wordt (crisis vs. niet-crisis periode) en 4) het economisch subonderwerp waarover het item handelt. Op deze manier ontstaat er een veelzijdig beeld van bronnendiversiteit in het economisch nieuws.

Vervolgens gaan we in de methodesectie in op de samenstelling en codering van de dataset en zetten we uiteen hoe we de bovengenoemde oorzaken alsmede het gemiddeld aantal en de diversiteit aan bronnen dat in een nieuwsitem aan het woord komt, operationaliseren voor (kwantitatieve) statistische analyses. De resultaten van de inhoudsanalyse toetsen en bespreken we verder aan de hand van de verwachtingen die op basis van de wetenschappelijke literatuur geformuleerd zijn. Tot slot vatten we in de conclusie de belangrijkste bevindingen samen.

2 Theoretisch Kader

De recente, economisch woelige tijden hebben het aandeel van economisch nieuws in de totale berichtgeving doen toenemen (De Smedt, Walgrave, Hooghe, 2010; 2011). Economische crisissen beïnvloeden, aldus Tambini (2009), de inhoud van economisch nieuws, en met name de selectie van bronnen en de daaraan verwante bronnendiversiteit (zie ook Kim & Weaver, 2003). Om dit in de Belgische context te onderzoeken, leggen we in deze sectie eerst het bronnenselectieproces waarin de relatie tussen de bron en de journalist tot stand komt uit. Vervolgens wordt ingegaan op de uitkomsten van dit proces, waarin we specifiek kijken naar het gemiddeld aantal bronnen dat wordt geselecteerd voor een nieuwsitem en de bronnendiversiteit in het algehele economische nieuws. We doen dit in het licht van verschillende oorzaken die hier invloed op uitoefenen: 1) het type zender, 2) de mate van journalistieke specialisatie, 3) de economische periode en 4) de verschillende subonderwerpen binnen het economische nieuws.

2.1 Selectieproces

De selectie van bronnen is een proces opgedeeld in twee belangrijke fases, waarin verschillende actoren een rol spelen (Reich, 2006; 2009). De eerste fase betreft het 'ontdekken van nieuws'. De journalist krijgt in deze fase informatie over het bestaan van een potentieel nieuwsitem. Het initiatief kan hier uitgaan van de journalist, die zijn/haar contacten benadert, of van een bron die zelf de journalist contacteert (Fishman, 1980). Soms wordt de journalist door de chef van zijn redactie gevraagd om over een bepaald onderwerp een stuk te schrijven. Dit beperkt de vrijheid van de journalist om het onderwerp te kiezen. Er wordt van hem/haar verwacht bronnen te contacteren die relevante informatie over de materie hebben. Deze fase duurt relatief kort en van alle potentiële nieuwsitems, komen een aantal uiteindelijk niet of slechts op een later moment aan bod.

Omdat de vergaarde informatie in de eerste 'ontdekkingsfase' vaak te weinig is om er een volledig nieuwsitem van te maken en te prematuur om betrouwbaar te zijn, zal de journalist op zoek gaan naar extra informatie om op basis van de bestaande informatie een solide verhaal te maken. Deze tweede fase wordt daarom ook wel de 'verzamelfase' genoemd (Bardoel, 1996; Berkowitz & Beach, 1993). In deze fase verandert het vermogen en de motivatie van journalisten om contact met bronnen op te nemen, omdat de relatie tot de bron en de informatie zelf is veranderd. Immers, zoals Reich (2006) verder toelicht, is er:

- *Minder afhankelijkheid.* In de eerste fase zijn journalisten afhankelijk van signalen van een potentieel nieuwsitem en volledig afhankelijk van bronnen. In de tweede fase bepalen zij welke bronnen en hoeveel bronnen ze nodig hebben.
- *Meer beschikbare informatie.* Meer bronnen kunnen in deze fase relevante informatie delen, terwijl dit in de eerste fase zeer beperkt is.
- *Verandering in de doelen van de journalist.* In de ontdekkingsfase is het belangrijkste doel van de journalist om zo snel en exclusief mogelijk bepaalde informatie te krijgen, terwijl in de verzamelfase het bereiken van controle over alle relevante details het primaire doel is.
- *Verandering in gate-keeping.* In de ontdekkingsfase is alle informatie welkom waardoor journalisten minder keuzes maken dan in de verzamelfase. In deze tweede fase bepalen journalisten welke bronnen toegang krijgen (Sigal, 1986). Zeker in deze fase is het belangrijk om rekening te houden met kritische redactiechefs, bronnen, collega's en het publiek

(doelgroep) waarvoor men schrijft (Donsbach, 2004). Zo kan de redactiechef om meer details vragen waarvoor meer bronnen nodig zijn (McManus, 1994). Ook de doelgroep bepaalt mede het soort nieuws over specifieke onderwerpen en de inkadering daarvan, waarbij sommige bronnen beter aansluiten bij de doelgroep dan anderen.

2.2 Resultaten Selectieproces

2.2.1 Aantal Bronnen

Het aantal bronnen dat in een nieuwsitem voorkomt, en het belang daarvan, is voorwerp van discussie onder wetenschappers en journalisten. Zo beargumenteren wetenschappers dat, theoretisch gezien, een nieuwsitem met meer bronnen, en in bredere zin nieuws met meer verschillende bronnen, beter is (Reich, 2009). Volgens hen is het aantal bronnen dat in een nieuwsitem voorkomt, een indicatie van hoe grondig journalisten te werk gaan. Bronnen zijn immers de hoeksteen van het opsporen, verkrijgen en verifiëren van nieuws (Reich, 2009). Daarom vinden zij bronnenschaarste niet wenselijk (zie Brown et al, 1987; Hanssen, 1991; Grabe, et al, 1999; Bennett, 2003; Reich, 2009) en zien zij het aantal bronnen dat in een nieuwsitem voorkomt, als een signaal van kwaliteit. Praktisch gezien, vertrouwen journalisten vaak op meer bronnen wanneer een nieuwsitem meer ruimte of een prominentere plek krijgt in het nieuws, aldus Gant en Dimmick (2001). Ook worden meer bronnen gebruikt wanneer het verhaal chronologische of feitelijke gaten heeft (Reich, 2009). In dit geval gaan journalisten van bron naar bron. Hoe meer tijdsdruk er is of hoe sneller de deadline in zicht komt, hoe minder bronnen gebruikt worden (Gant & Dimmick, 2001). Hoeveel bronnen er uiteindelijk geselecteerd worden, bepalen de journalisten, die het dichtst bij de bronnen en hun informatie staan, voornamelijk zelf. Evenwel kan de bronneselectie ook beïnvloed worden door redactiechefs die mogelijkerwijs om meer informatie vragen (Reich, 2009). Sommige journalisten menen dat het selecteren van veel bronnen in een nieuwsitem kan leiden tot een overdaad aan informatie, waardoor de focus van het nieuwsitem onduidelijker wordt en het publiek het verhaal uiteindelijk niet meer begrijpt (Reich, 2009). Bovendien kunnen bronnen die de meest substantiële informatie hebben bijgedragen, nadeel ondervinden omdat zij een minder prominente plek hebben tussen veel andere bronnen in het nieuwsitem (Reich, 2009).

De mate van tijdsdruk en de focus van een nieuwsitem zijn belangrijke oorzaken van het aantal en de types van bronnen die geselecteerd worden én bepalen de relatie die journalisten hebben met hun bronnen. In veel gevallen vinden journalisten het moeilijk de tijd te vinden en inspanning te leveren om onzekerheid te minimaliseren door het controleren van informatie (Tuchman, 1972; Tsftati & Livio, 2003). Daarom zijn journalisten op zoek naar maximale informatie van een minimaal aantal bronnen met maximale betrouwbaarheid. De aantrekking van journalisten tot (sommige) bronnen wordt bepaald door verschillende eigenschappen. Zo blijkt uit de literatuur dat een bron eerder geselecteerd wordt wanneer deze over een combinatie beschikt van toegankelijkheid, betrouwbaarheid en legitimiteit (Galtung & Ruge, 1965; Gans, 1979; Harcup & O'Neill 2001). Met ander woorden, een toegankelijke bron kan door journalisten gemakkelijker gecontacteerd en gebruikt worden. Deze bron is meestal vertrouwd met de media en geeft gemakkelijk onliners weg. Vervolgens is de betrouwbaarheid van een bron cruciaal voor journalisten. De bron mag dus niet betrappt worden op het vertellen van onwaarheden (Reich, 2009). Tevens speelt de legitimiteit van bronnen een belangrijke rol. Bronnen verkrijgen meer legitimiteit wanneer ze in staat zijn een 'helikoptervisie' te geven. Dit betekent dat bronnen niet alleen informatie kunnen geven over de

specifieke gebeurtenis, maar ook over wat deze betekent; wat de aanleiding is en wat de gevolgen zijn.

De aantrekkingskracht van bronnen met deze eigenschappen kan bijna volledig verklaard worden door de efficiëntie ofwel de snelheid waarmee een nieuwsitem gemaakt wordt. Deze bronnen stellen journalisten in staat om een grote verscheidenheid aan gebeurtenissen en nieuwsberichten te reduceren, door informatie te absorberen uit een redelijk homogene groep bronnen in plaats van op zoek te gaan naar onzekere informatie van onzekere bronnen (McShane, 1995). Tot slot maken deze bronnen de overgang mogelijk van informatie met een grote mate van toegankelijkheid, betrouwbaarheid en legitimiteit naar bronnen waarvan reeds is geweten dat ze deze eigenschappen hebben. Daarom worden bronnen met deze eigenschappen vaak geselecteerd en bouwen journalisten een permanente relatie met hen op (Gans, 1979).

2.2.2 Bronnendiversiteit

De sterke aanwezigheid van deze selecte groep bronnen, bevoorrecht in hun communicatieve toegang tot journalisten, kan ten koste gaan van types van bronnen die deze eigenschappen niet bezitten, zoals sommige maatschappelijke organisaties, consumenten en burgers (Schlesinger, 1990; Cook, 1998). Deze 'bevoorrechte' bronnen hebben volgens Hall (1978) een onbewuste systematische voorrang om hun wereldbeeld te verkondigen en op die manier een belangrijke bijdrage te leveren aan de definitie van de sociale werkelijkheid. Omdat verschillende types van bronnen waarschijnlijk een verschillende rol spelen in de berichtgeving, is het raadzaam om ons meer te verdiepen in de verschillende types van bronnen die geselecteerd worden en in welke mate er sprake is van diversiteit in deze selectie, oftewel bronnendiversiteit.

Bij bronnendiversiteit gaat het volgens Voakes et al. (1996, p. 583) om *“de mate waarin verschillende soorten bronnen (personen) met verschillende affiliaties aan bod komen in het nieuws”*. Ons doel is hierbij specifiek te kijken naar de organisatorische of institutionele affiliatie van bronnen alsmede naar types van bronnen die niet geaffilieerd zijn, zoals consumenten en burgers. De affiliatie van bronnen bepaalt volgens Lasorsa & Reese (1987) hun missie of doelstelling. Met andere woorden, instituties en organisaties bestaan om verschillende redenen en hebben verschillende agenda's. Zoals wetenschappers het doel hebben om kennis te vergaren en te verspreiden, hebben belangenorganisaties, zoals sectorfederaties of vakbonden, het doel om bepaalde belangen te verdedigen en beleid te beïnvloeden. Hoe gelijkmatiger de spreiding van bronnen met betrekking tot hun affiliaties in de berichtgeving, hoe groter de bronnendiversiteit (Sigal, 1986; Voakes et al., 1996).

Veel wetenschappelijk onderzoek uit de Verenigde Staten en Israël toont aan dat bronnendiversiteit in het algemeen geen vanzelfsprekendheid is (Sigal, 1986; Brown et al., 1987; Hansen, 1991; Althaus et al. 1996; Kim & Weaver, 2003; Reich, 2009). Een lage bronnendiversiteit, of een ongelijk verdeelde bronnenaanwezigheid ontstaat wanneer journalisten systematisch de voorkeur geven aan specifieke types van bronnen boven andere types. In dit onderzoeksrapport betekent dit, dat sommige types van bronnen met bepaalde affiliaties populairder zijn dan andere. Onderzoek toont aan dat er een oververtegenwoordiging is van politici en van bestuurders van bedrijven in het nieuws en ook specifiek in het economische nieuws (Bennett, 1990; Althaus et al., 1996; Kollmeyer, 2004). McShane (1995) en Althaus et al. (1996) wijten deze oververtegenwoordiging aan de eigenschappen toegankelijkheid, betrouwbaarheid en legitimiteit die de affiliatie van deze bronnen aan de informatie verleent. Zo zijn bijvoorbeeld politici vaak toegankelijk voor journalisten doordat ze

zichtbaar willen zijn in de media en hebben ze door hun expertise in hun domein een grote legitimiteit

2.3 Oorzaken Selectieproces

In het selectieproces van bronnen zijn er evenwel nog andere oorzaken die een rol spelen en die leiden tot verschillende selectiepatronen. Uiteenlopende theorieën over type zender, journalisten en onderwerpen binnen het nieuws proberen de verschillen in selectie van bronnen te verklaren (zie Berkowitz & Beach, 1993; Reich, 2009; De Swert, 2011). In dit onderzoeksrapport worden deze theorieën gebruikt om verschillende hypothesen te formuleren en later te toetsen of deze effectief van invloed zijn op de selectie van bronnen in de Vlaamse economische berichtgeving op televisie. Het gaat hierbij om: 1) het type zender, 2) de mate van journalistieke specialisatie, 3) de economische periode en 4) het subonderwerp binnen economisch nieuws.

2.3.1 Type Zender

Op een algemeen niveau wordt het verschil tussen commerciële en publieke zenders onderzocht. In veel wetenschappelijke literatuur over media wordt geschreven over de invloed van de eigendomsstructuur op nieuwsinhoud (en bronnenselectie) (zie Roncarolo, 2008; Durante & Knight, 2009). Deze aandacht is wellicht meer te wijten aan de opschudding die uitzonderlijke gevallen veroorzaken (zoals Fox News in de VS en Media Set in Italië), dan dat er sprake is van een algemene ontwikkeling. Een centraal onderscheid op dit vlak is er tussen commerciële zenders en publieke zenders. Publieke zenders worden deels door de overheid gefinancierd met als doel de democratie te dienen (Van Cuilenburg & McQuail, 2003). Onafhankelijkheid, diversiteit en sociale verantwoordelijkheid zijn belangrijke hoekstenen waarop het bestaansrecht van publieke zenders gefundeerd is. Commerciële zenders genereren hun inkomsten voornamelijk uit reclame, en zijn meer afhankelijk van kijkcijfers en hun marktaandeel om te kunnen overleven (Hopmann, 2009). Het verschil tussen deze twee types van zenders op het vlak van nieuwsberichtgeving lijkt in eerste instantie niet zo groot als vaak wordt gesuggereerd, zeker niet in West-Europa (Cottle, 2003). Van zowel commerciële als publieke zenders wordt verwacht dat ze voldoen aan bepaalde standaarden (De Swert, 2011). Zo moeten de commerciële en publieke zenders in Vlaanderen de standaarden en richtlijnen volgen die aan bronnenselectie gerelateerd kunnen worden. Deze standaarden en richtlijnen staan beschreven in de Code van de Raad voor de Journalistiek en in het mediadecreet (2009), waarvan de naleving wordt gecontroleerd door de Vlaamse Regulator voor de Media. Zo staat in de Code van de Raad voor de Journalistiek dat *“journalisten de waarachtigheid van informatie checken”* (art. 2). Voor het checken van informatie is het nodig meer bronnen te contacteren.

Hoewel in Vlaanderen commerciële en publieke zenders zich moeten focussen op kernwaarden als onafhankelijkheid en hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, is dit meer van toepassing op VRT dan op VTM (Vlaamse Regulator voor de Media, 2012). Deze kernwaarden zijn in het mediadecreet daarom uitvoeriger vastgelegd voor VRT dan voor VTM (Vlaamse Regulator voor de Media, 2012). Zo staat in het mediadecreet dat VRT de taak heeft om in haar programma's bij te dragen aan een *“onafhankelijke, objectieve en pluralistische opinievorming in Vlaanderen”* (p. 10), waaraan bronnen een belangrijke bijdrage leveren. Daarnaast heeft VRT een beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid waarin ook de informatievoorziening aan gedetailleerde afspraken is onderworpen. Dit alles maakt dat VRT aan meer regels, richtlijnen, verwachtingen en controle worden onderworpen dan

VTM. Tegenover deze grotere verplichtingen, staan budgettaire verschillen, waarbij VRT over meer middelen voor de uitbouw van nieuws beschikt dan VTM, wat een impact heeft op de omvang van de nieuwsafdeling, van het nieuwsvolume en daardoor mogelijk de nieuwsinhoud (zie De Smedt, Hooghe & Walgrave, 2010; 2011). De literatuur toont dat kleinere nieuwsafdelingen onder meer tijdsdruk staan, waardoor er minder en kortere nieuwsitems gemaakt worden (De Swert, 2011). Het onderzoek van De Swert (2011) laat zien dat de lengte van een nieuwsitem een belangrijke voorspeller is voor hoeveel bronnen er aan bod komen. Bovendien gebruiken publieke media meer ruw beeldmateriaal en selecteren zij meer bronnen dan commerciële media (Hess, 1996). Tegen deze achtergrond nemen we aan dat het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem hoger ligt bij VRT dan bij VTM en dat de druk om daadwerkelijk inhoud te leveren waarin diversiteit centraal staat, minder groot is bij VTM dan bij VRT.

Dit leidt ons naar de volgende hypothesen:

H1: In het economische nieuws op VRT komen per nieuwsitem gemiddeld meer bronnen aan het woord dan in het economische nieuws op VTM.

H2: In het economische nieuws op VRT is er meer bronnendiversiteit dan in het economische nieuws op VTM.

2.3.2 Journalistieke Specialisatie

Tot nu toe hebben we journalisten behandeld als een homogene groep. Maar verschillende groepen journalisten hebben vaak verschillende werkpatronen. Verschillende werkpatronen, oftewel routines, met betrekking tot het selecteren van bronnen hangen af van de mate van specialisatie van de journalist. Zo beargumenteert Gans (1979) dat journalisten die niet of nauwelijks in een specifiek onderwerp gespecialiseerd zijn, vaak meer bronnen gebruiken omdat zij weinig kennis hebben opgebouwd over dit onderwerp, en daardoor hun mening niet hoeven te geven. In vergelijkbare zin claimt De Swert (2011) dat journalisten die gespecialiseerd zijn in een specifiek onderwerp door hun kennis hierover minder afhankelijk zijn van bronnen en eenvoudiger hun eigen verhaal kunnen vertellen. Het is van belang op te merken dat het hier dus niet om de ervaring van de journalist in zijn/haar vak gaat, maar om de specialisatie in een onderwerp oftewel de inhoudelijke specialisatie. Op basis van bevindingen uit de literatuur, verwachten we dat journalisten die in mindere mate gespecialiseerd zijn, meer bronnen zullen gebruiken in hun nieuwsitems dan journalisten die in een hogere mate gespecialiseerd zijn. Dit leidt tot de volgende hypothese:

H3: In het economische nieuws van niet of nauwelijks gespecialiseerde journalisten komen per nieuwsitem gemiddeld meer bronnen aan het woord dan in het economische nieuws van (zeer) gespecialiseerde journalisten.

De mate van specialisatie zou niet alleen een invloed op het aantal maar ook op de diversiteit aan bronnen kunnen hebben. Hoewel door sommige journalisten verondersteld wordt dat elitebronnen aantrekkelijker zijn, omdat zij prestigieuzer en legitiemer zijn en vaak meer duiding kunnen geven, hebben niet alle journalisten evenveel toegang tot deze bronnen. Journalisten die gespecialiseerd zijn en dus veel ervaring hebben met een bepaald onderwerp, hebben vaak ook een hechtere relatie en/of betere toegang tot deze bronnen en blijven daarom deze bronnen gebruiken (Gans; 1979; Gitlin, 1980). Zij hebben vaak meer contacten met 'prominente' bronnen in hun specialisatiegebied. Gespecialiseerde journalisten zijn ook aantrekkelijker voor deze bronnen dan journalisten die niet

gespecialiseerd zijn, omdat bronnen bij de eerstgenoemde groep beter worden weergegeven (Gitlin, 1980). Dit resulteert in de hypothese:

H4: In het economische nieuws van niet of nauwelijks gespecialiseerde journalisten is er meer bronnendiversiteit dan in het economische nieuws van (zeer) gespecialiseerde journalisten.

2.3.3 Periode

Berichtgeving over een bepaald onderwerp kan veranderen doorheen de tijd. Zeker wanneer belangrijke ontwikkelingen plaatsvinden, verhoogt de kans dat de selectie van bronnen verandert (Reich, 2009). De economische berichtgeving kan daarvan een voorbeeld zijn. De economische crisissen die in 2008 en 2010 uitbraken, leidden tot bezuinigingen of baanverlies waardoor de economie voor veel mensen meer ging betekenen. Volgens Tambini (2009) heeft de kredietcrisis aanleiding gegeven tot journalistieke zelfreflectie en veranderingen in de inhoud van het economische nieuws. Een crisis zorgt ervoor dat journalisten moeten breken met routine en een bredere scope in hun bronnenverzameling toepassen, bijvoorbeeld door ook burgers als bron te benaderen. De literatuur laat echter een weerbarstigere werkelijkheid zien en toont dat zelfs bij ontwikkelingen die zouden kunnen leiden tot alternatieve bronneselectie, uiteindelijk toch weer dezelfde bronnen aan bod komen (Reich, 2009). Hoewel we dus niet zomaar kunnen verwachten dat het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem en de bronnendiversiteit enorm verandert tussen de verschillende periodes, is er tot nog toe geen literatuur die dit getest heeft op een specifiek onderwerp. Daarom hebben we de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

OV1: Hebben de kredietcrisis en schulden crisis geleid tot een ander gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem in het economische nieuws aan het woord komt in vergelijking met een niet-crisis periode?

OV2: Hebben de kredietcrisis en schulden crisis geleid tot meer bronnendiversiteit in het economische nieuws in vergelijking met een niet-crisis periode?

2.3.4 Subonderwerpen

Journalisten vormen geen homogene groep en schrijven over verschillende subonderwerpen. Omdat economisch nieuws een breed onderwerp is, is ervoor gekozen om het onderwerp op te delen in verschillende subonderwerpen en per subonderwerp het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem en de bronnendiversiteit te bekijken. Een reden hiervoor is dat Berkowitz & Beach (1993) vonden dat subonderwerpen binnen een onderwerp in de berichtgeving een belangrijke rol spelen in de selectie van een bepaalde nieuwsbron. Daarom maken we in dit onderzoeksrapport twee verschillende opdelingen, zo kijken we naar: 1) inhoudelijke economische subonderwerpen en 2) publieke en niet-publieke subonderwerpen.

2.3.4.1 Inhoudelijke Economische Subonderwerpen

Vooreerst wordt een onderscheid gemaakt tussen verschillende economische subonderwerpen: 1) 'zuiver' economische subonderwerpen refereren naar nieuws over de toestand en het beleid van bedrijven en over de economie, 2) financiële subonderwerpen die te maken hebben met begrotingen en de munt, 3) subonderwerpen over werkgelegenheid en 4) subonderwerpen over consumentenzaken. Voor elk van deze subonderwerpen bestaat literatuur over de bronneselectie. De meest opvallende bevinding is dat elk onderwerp zijn eigen vaste poel van bronnen heeft,

bronnen die meestal een bepaalde connectie met het subonderwerp hebben (Berkowitz & Beach, 1993; Powell & Self, 2003). Over het aantal bronnen dat voorkomt, is minder geschreven. Een uitzondering daarop is onderzoek naar financiële berichtgeving waaruit blijkt dat dergelijke berichtgeving zich kenmerkt door een nieuwsmenu dat schaars is aan bronnen en dat meestal gebaseerd is op eenrichtingsverkeer waarbij de bron het initiatief neemt (Reich, 2009). Bovendien vertonen journalisten bij financieel nieuws eerder een volgende dan een kritische (watchdog) houding tegenover hun bronnen (Larosa & Reese, 1989; Ericson et al. 1989; Gans, 2003; Tambini, 2009). Larosa en Reese (1987) en Tambini (2009) tonen verder dat in financieel nieuws vaker beleggers en beursexperten dan burgers geselecteerd worden. In 'zuiver' economisch nieuws en nieuws over werkgelegenheid worden bedrijven en politici meer aangehaald, terwijl vakbonden en werknemers daar minder aan bod komen (Kollmeyer, 2004). Powell en Self (2003) vonden in nieuws over consumentenzaken dat consumenten zelf nauwelijks geselecteerd worden, maar dat de aandacht voornamelijk uitgaat naar bedrijven, en in mindere mate naar politici. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat journalisten die zich bezighouden met nieuwsitems over consumentenzaken, het vaak moeten hebben van persberichten van PR-mensen, aldus Powell en Self (2003). Deze eerste bevindingen zijn te diffuus om goed onderbouwde hypothesen over de verschillen in het aantal bronnen en de bronnendiversiteit tussen deze subonderwerpen te formuleren. Daarom zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

OV3: Hoe verschilt het gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem in het economische nieuws aan het woord komt tussen financiële, 'zuiver' economische subonderwerpen en subonderwerpen over consumentenzaken en werkgelegenheid?

OV4: Hoe verschilt de bronnendiversiteit in het economische nieuws tussen financiële, 'zuiver' economische subonderwerpen en subonderwerpen over consumentenzaken en werkgelegenheid?

2.3.4.2 Publieke en Niet-Publieke Subonderwerpen

Het volgende onderscheid dat gemaakt wordt, gaat over publieke versus niet-publieke subonderwerpen. Publieke subonderwerpen houden verband met de publieke zaak, terwijl niet-publieke subonderwerpen zich beperken tot een particulier belang. In publieke subonderwerpen wordt gerefereerd naar overheidsbeleid waarbij politici direct betrokken en wellicht verantwoordelijk zijn door besluitvormingsprocessen (zie Taagepera, 1999; Alexseev & Bennett; 1995). Niet-publieke subonderwerpen gaan over niet-publieke ontwikkelingen, zoals in dit geval de toestand of het beleid van specifieke bedrijven. De verwachting is dan ook dat in publieke subonderwerpen meer politici en in niet-publieke onderwerpen meer bronnen vanuit het bedrijfsleven voorkomen. Berger (2001) heeft gevonden dat politici onderwerpen vaak verruimen door het aantal participanten of stemmen in een debat te verhogen of door de oplossing van maatschappelijke problemen te verbreden. Daarentegen proberen bedrijven hun eigen belang, handelingen en baten te beschermen en problemen binnen de eigen kring te houden om de uitkomst te kunnen bepalen. Mede daardoor is volgens Berger (2001) het aantal en de verscheidenheid aan participanten groter in publieke onderwerpen dan in niet-publieke onderwerpen en dit zowel in de media, de publieke agenda en de beleidsagenda.

De opdeling van publieke en niet-publieke subonderwerpen binnen het economische nieuws heeft ook zijn weerslag op het aantal bronnen. Zo verwachten we een hoger aantal bronnen in publieke onderwerpen die nauw verbonden zijn met de politiek. Politici geloven in de macht van de media

omdat het succes van politici mede afhangt van hoe goed ze het doen in de media (Cohen, Tsfati & Shaefer, 2008), wat hen motiveert om in het nieuws te komen (Gunter & Storey, 2006). Enerzijds zijn politici voor journalisten hierdoor veel makkelijker toegankelijk. Anderzijds, doordat politici een vaak bovengemiddelde controle van en spin aan de inhoud geven in vergelijking met veel andere economische bronnen, zijn er ook meer bronnen nodig om de informatie te onderzoeken en te checken (Cohen, Tsfati & Shaefer, 2008). Dit leidt tot de volgende verwachtingen:

H5: In publieke subonderwerpen binnen het economische nieuws komen per nieuwsitem gemiddeld meer bronnen aan het woord dan in niet-publieke subonderwerpen binnen het economische nieuws.

H6: In publieke subonderwerpen binnen het economische nieuws is er meer bronnendiversiteit dan in niet-publieke subonderwerpen binnen het economische nieuws.

3 Methode

3.1 Dataverzameling

In dit onderzoeksrapport kijken we naar verschillende oorzaken die een invloed uitoefenen op het gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem aan het woord komt en op de bronnendiversiteit in het economische nieuws op televisie in Vlaanderen in de periode 2006-2011. Deze periode selecteren we om twee redenen: 1) de periode omvat zowel tijden van economische crisis als van relatieve economische welvaart en 2) vóór 2006 is de identiteit van de journalisten in deze longitudinale dataset niet meer te achterhalen waardoor de specialisatie van de journalist niet meer gemeten kan worden. Het onderzoek gebeurt aan de hand van een inhoudsanalyse waarvoor een dataset is samengesteld van alle 19 uur journaals van de Vlaamse (commerciële) zender VTM en de (publieke) zender VRT met daarin alle onderwerpen. De eerste reden voor de keuze voor televisienieuws is dat het nieuws uitvoeriger wordt behandeld dan in het korte radionieuws waarin meestal niet de bronnen voorkomen die wij zoeken. Een tweede reden is dat het televisienieuws als objectief wordt gezien door het publiek, politici en journalisten (De Bens, 2001; Deuze, 2002). Een derde reden is dat door het grote aantal kijkers dat deze zenders trekken met hun nieuws ze een relatief grote bijdrage leveren aan het publieke debat. Vanuit deze dataset selecteren we het economische nieuws. Dit nieuws omvat vier categorieën, namelijk: 1) financieel nieuws, 2) 'zuiver' economisch nieuws, 3) nieuws over werkgelegenheid en 4) nieuws over consumentenzaken. Binnen deze categorieën zijn er ook nog subcategorieën (zie Tabel 1). Daarnaast stellen we deze (sub)categorieën op om het nieuws over een bepaald onderwerp te kunnen selecteren. Het is belangrijk om te vermelden dat de aggregatie van deze dataset op het niveau van bronnen plaatsvindt en dus per bron binnen een nieuwsitem. Een nieuwsitem is een bericht over een bepaald onderwerp in een nieuwsuitzending. De selectie van economisch nieuws wordt beperkt tot het nieuws over een gebeurtenis waarbij het binnenland (België) betrokken is. De reden daarvoor is dat bronnendiversiteit in zuiver buitenlands nieuws moeilijker te realiseren is omdat Vlaamse zenders minder directe contacten hebben met buitenlandse bronnen. Zij zijn hiervoor vaak afhankelijk van nieuws van buitenlandse nieuwszenders of van persagentschappen (Powell & Self, 2003). De consequentie van deze beslissing is dat uitsluitend buitenlands economisch nieuws buiten beschouwing wordt gelaten, gemengd binnen- en buitenlands nieuws wordt wel meegenomen.

De dataset omvat in totaal 11.782 bronnen die aan woord komen in economisch nieuws. Zoals reeds vermeld in de inleiding, definiëren wij bronnen als *“personen die naar voren worden gebracht op televisie door de journalist, als onderdeel van het verhaal, als een relevante stem met betrekking tot het specifieke nieuwsitem* (De Swert, 2011, p. 20). In dit onderzoek is dus geselecteerd op bronnen die aan het woord komen, en niet op bronnen die enkel vermeld worden. De voornaamste reden hiervoor is dat we bronnen selecteren die in essentie controle hebben over hun boodschap, ook al kunnen journalisten bronnen beïnvloeden en bepaalde woorden selecteren. Het nadeel van deze beslissing is dat er organisaties zijn in de economische berichtgeving die vaker vermeld worden dan dat ze aan het woord komen. Hierom zullen deze organisaties minder vaak in onze data voorkomen dan in data waarin niet geselecteerd is op spreektijd.

De codering van de bronnen is verdeeld in twee fases. De eerste fase is uitgevoerd door professionele codeurs. Zij hebben de bronnen gecodeerd op naam, en vervolgens op de affiliatie die

In de nieuwsuitzending wordt meegegeven via een vermelding door de journalist of via de titelbalk die in beeld verschijnt. Een voorbeeld hiervan is dat iemand spreekt namens de 'ABVV' of 'Universitair Ziekenhuis Antwerpen'. Na deze codering, die niet per se voor het onderzoek naar economisch nieuws bedoeld is, hercoderen wij alle affiliaties van deze bronnen gecategoriseerd vanuit een economisch perspectief. Zo hercoderen wij bijvoorbeeld de ABVV, ACV en de ACLVB in 'vakbond'. Sommige personen hebben geen affiliatie, zoals burgers, consumenten en experts. Zij worden ook gecodeerd. In Tabel 2 (zie Appendix I) staat beschreven welke affiliatiecategorieën er in dit onderzoek gebruikt worden.

Tabel 1: Subonderwerpen binnen Economisch Nieuws
Financiën
Monetair en financieel beleid
Beurzen
Banksector, lenen, sparen
Verzekeringen en rampenfonds
Belastingen
Begroting
Overheidsschuld, Maastrichtnormen, staatschuld
Economie
Economische toestand (conjunctuur)
Economisch beleid (maatregelen van regering)
Privatisering/nationalisering en organisatie van overheidsbedrijven
Handelsbeleid
Kleine of middelgrote ondernemingen
Distributie
Organisatie en beleid van specifieke bedrijven (bijv. sluiting/opening van vestiging)
Industriële sectoren
Consumenten Zaken
Reclame
Tarieven en prijzen, prijsveranderingen
Werk
Werkloosheid (stijgen, dalen, status quo)
Werkgelegenheidsbeleid (Stimuleren van arbeidsmarkt)
Arbeidsmarkt (Toestand van de arbeidsmarkt; tekort of teveel aan bepaalde categorieën opgeleiden of niet-opgeleiden)

3.2 Onderzoekssubjecten

Er zijn twee onderzoekssubjecten, namelijk het gemiddeld *aantal* bronnen dat per economisch nieuwsitem aan het woord komt en de *diversiteit* van bronnen in een het algehele economisch nieuws.

3.2.1 Aantal Bronnen

Voor het aantal bronnen maken wij geen onderscheid tussen wie die bronnen zijn en welke functie zij bekleden in het nieuws, maar kijken we enkel naar hoeveel bronnen er gemiddeld per nieuwsitem voorkomen. Door het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem per oorzaak te berekenen, kunnen we vervolgens toetsen of deze gemiddelden significant van elkaar verschillen (zie hoofdstuk 4 'Analysetechnieken').

3.2.3 Bronnendiversiteit

Om bronnendiversiteit te meten, maken we een onderscheid tussen verschillende types van bronnen. Dit onderscheid wordt gemaakt op basis van de affiliatie van de bron, zoals in paragraaf 3.1 staat uitgelegd. Het resultaat daarvan staat in Appendix 1, zie Tabel 2. Het doel van het meten van bronnendiversiteit is de mate waarin bronnen met verschillende affiliaties geselecteerd worden per oorzaak te vergelijken. In hoofdstuk 4 staat toegelicht hoe we bronnendiversiteit exact meten.

3.3 Oorzakelijke factoren

Zoals eerder vermeld, definiëren we vier oorzaken die mogelijk invloed hebben op het aantal bronnen en op de bronnendiversiteit: 1) het type zender, 2) de mate van journalistieke specialisatie, 3) de periode en 4) de subonderwerpen. Deze variabelen worden als volgt geoperationaliseerd:

3.3.1 Type Zender

Het doel van deze variabele is om de commerciële en publieke zenders met elkaar te vergelijken. Daarom maken we onderscheid tussen het economische nieuws van de publieke zender VRT en van de commerciële zender VTM. Deze variabele is een dummyvariabele met de volgende operationalisatie: VTM krijgt de waarde 0 en VRT de waarde 1 toegekend.

3.3.2 Journalistieke Specialisatie

Om de mate van journalistieke specialisatie in economisch nieuws te meten, kijken we naar het aantal economische nieuwsitems dat de journalist gemaakt heeft. We kunnen de naam van de journalist die het nieuwsitem gemaakt heeft, alleen achterhalen deze naam vermeld wordt (op beeld of door de nieuwslezer). Nieuwsitems waarin geen journalisten vermeld worden, zijn buiten beschouwing gelaten. Journalisten die binnen al het nieuws maar één nieuwsitem hebben gemaakt, zijn ook verwijderd. Journalisten die meerdere nieuwsitems hebben gemaakt over verschillende onderwerpen, waarvan één economisch nieuwsitem, zijn niet verwijderd; dit zijn journalisten die niet gespecialiseerd zijn. Vanwege de verschillen in het nieuwsvolume en de populatie van journalisten tussen de zenders is ervoor gekozen om de specialisatie per zender apart te berekenen (zie Tabel 3). Per zender zijn er vier categorieën gecreëerd die de mate van specialisatie representeren: **1**) niet gespecialiseerd, **2**) nauwelijks gespecialiseerd, **3**) gespecialiseerd en **4**) zeer gespecialiseerd (zie Tabel 4, Appendix II). De afbakening van deze categorieën is als volgt uitgevoerd: op basis van het aantal

economische nieuwsitems die journalisten hebben gemaakt, is de standaarddeviatie (SD) berekend (zie Tabel 3). Om uiteindelijk vier evenredige categorieën samen te stellen per zender, vermenigvuldigen we de SD met 1 (≈ 41 nieuwsitems) bij VTM en met 1,68 (≈ 89 nieuwsitems) bij VRT vanwege de verschillen in de reeks nieuwsitems (zie Tabel 3).

Tabel 3: Gegevens Journalistieke Specialisatie		
	VRT	VTM
Maximum aantal nieuwsitems per journalist	356	163
Gemiddelde aantal nieuwsitems per journalist	31	38
Standaarddeviatie aantal nieuwsitems	53	41
Totaal aantal Journalisten	105	68

3.3.3 Periode

Het doel van deze variabele is onderscheid te maken tussen perioden zonder crisis en perioden van crisis. Binnen de onderzoeksperiode 2006-2011 bakenen we drie verschillende economische perioden af: de eerste periode loopt van januari 2006 tot en met september 2008 en wordt gekenmerkt door de afwezigheid van crisis, de tweede periode begint in oktober 2008 en eindigt in oktober 2009 en beslaat de 'kredietcrisis', de laatste periode wordt de 'schulden crisis' genoemd en begint in november 2009 en loopt tot december 2011 (www.ryckvelde.be). Vanuit deze indeling is een variabele gemaakt met drie categorieën.

3.3.4 Subonderwerpen

3.3.4.1 Inhoudelijke Economische Subonderwerpen

Zoals uiteengezet in het theoretisch kader, definiëren we verschillende inhoudelijke subonderwerpen binnen het economische nieuws: financiële subonderwerpen, 'zuiver' economische subonderwerpen en de subonderwerpen over consumentenzaken en werkgelegenheid. Vanuit deze indeling ontstaat een variabele met vier categorieën. Vanuit deze indeling maken we voor elke categorie een dummy variabele.

3.3.4.2 Publieke en Niet-Publieke Subonderwerpen

Publieke subonderwerpen hebben een duidelijke link naar het overheidsbeleid waarbij politici direct betrokken en wellicht verantwoordelijk voor zijn door besluitvormingsprocessen, in tegenstelling tot niet-publieke subonderwerpen. Bovendien houden publieke subonderwerpen verband met het publieke belang, terwijl niet-publieke subonderwerpen zich beperken tot een particulier belang. De exacte invulling van publieke en niet-publieke subonderwerpen staat beschreven in Tabel 5. De publieke subonderwerpen en niet-publieke subonderwerpen vormen samen één dummy variabele. Dat wil zeggen dat de categorie publieke subonderwerpen de waarde 1 en de categorie niet-publieke subonderwerpen de waarde 0 krijgt.

Tabel 5: Publieke en Niet-publieke Subonderwerpen

Publieke Subonderwerpen

Begroting

Belastingen

Economisch beleid (maatregelen van regering)

Handelsbeleid

Monetair en financieel beleid

Overheidsschuld, Maastrichtnormen, staatschuld

Privatisering/nationalisering en organisatie van overheidsbedrijven

Arbeidsmarkt (Toestand van de arbeidsmarkt; tekort of teveel aan bepaalde categorieën opgeleiden of niet-opgeleiden)

Economische toestand (conjunctuur)

Werkloosheid (stijgen, dalen, status quo)

Werkgelegenheidsbeleid (Stimuleren van arbeidsmarkt)

Niet-publieke Subonderwerpen

Banksector, lenen, sparen

Beurzen

Distributie

Industriële sectoren

Kleine of middelgrote ondernemingen

Organisatie en beleid van specifieke bedrijven (bijv. sluiting/opening van vestiging)

Verzekeringen en rampenfonds

4 Analysetechniek

Om de hypothesen te toetsen en de onderzoeksvragen te beantwoorden, passen we verschillende analysetechnieken toe om de verschillen in het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem en de verschillen in bronnendiversiteit te berekenen.

4.1 Aantal Bronnen

Om het verschil in het gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem aan het woord komt, te meten, berekenen we voor elke categorie van de oorzakelijke factor (type zender, journalistieke specialisatie, etc.) het gemiddelde en de standaarddeviatie, en vervolgens kijken we door middel van de onafhankelijke T-toets of er een significant verschil is tussen de categorieën. Als het verschil tussen de gemiddelden significant is, dan weten we dat het verschil niet door toeval maar vermoedelijk door de oorzakelijke factor is ontstaan (Howitt & Cramer, 2007). In een T-toets kunnen we maximaal twee groepen vergelijken.

4.2 Bronnendiversiteit

Om bronnendiversiteit te meten, gebruiken we een index die de mate van concentratie versus diversiteit van bronnen meet. Dit is de zogenaamde Hirschman-Herfindahl index (Herfindahl, 1950; Hirschman, 1964). Deze komt oorspronkelijk uit de economische wetenschappen om de mate van marktconcentratie of economische diversiteit te meten (Tauer, 1992). De index leent zich ook om bronnendiversiteit te berekenen, omdat met deze maat de spreiding van verschillende geaffilieerde bronnen gemeten kan worden, wat in de lijn ligt van de definitie van bronnendiversiteit die we hier hanteren. Zoals gezegd, gaat het bij bronnendiversiteit volgens Voakes et al. (1996, p. 583) om *“de mate waarin verschillende soorten bronnen (personen) met verschillende affiliaties aan bod komen in het nieuws”*. Volgens Sigal (1986) en Voakes et al. (1996) is het berekenen van de spreiding van bronnen met verschillende affiliaties in het nieuws een manier om bronnendiversiteit te meten. Dus hoe groter de spreiding van deze bronnen, hoe groter de bronnendiversiteit.

De berekening heeft als volgt plaats gevonden: 1) ten eerste berekenen we de proporties waarin een type bron in het economisch nieuws (per categorie van oorzakelijke factor) voorkomt door voor elke bron het totaal aantal keer dat deze voorkomt, **te delen door** het totale aantal nieuwsitems, 2) vervolgens vermenigvuldigen we elke proportie individueel met de macht 2, omdat dan duidelijk wordt hoe (dis)proportioneel groot het aandeel is van het type nieuwsbron, 3) tot slot berekenen we, door alle proporties bij elkaar op te tellen, de Hirschman-Herfindahl index (HHI) die een minimale waarde kan aannemen van $1/N$ (dichtbij 0) tot maximaal 1. Bijvoorbeeld: als er in de totale economische berichtgeving van VTM bronnen met maar twee verschillende affiliaties zouden voorkomen, dan hebben die elk een proportie van 0.50, dus dan is HHI gelijk aan $0.50^2 + 0.50^2 = 0.50$. Een index met een hoge mate van diversiteit laat dus zien dat er geen dominante types van bronnen zijn. Met andere woorden hoe gelijkmatiger de spreiding van aandacht over verschillende soorten bronnen, hoe hoger de bronnendiversiteit.

De resultatensectie delen we op in vier subsecties waarin de verschillen in het aantal bronnen en in de bronnendiversiteit tussen de oorzaken apart van elkaar behandeld worden: 1) als eerste gaan we in op de verschillen tussen VRT en VTM, 2) vervolgens op de verschillen tussen gespecialiseerde en niet-gespecialiseerde journalisten, 3) daarna op de verschillen tussen crisis- en niet-crisisperioden en 4) tot slot op de verschillen tussen inhoudelijke economische subonderwerpen en publieke en niet-publieke subonderwerpen.

5.1 Type Zender

5.1.1 Aantal Bronnen

De dataset van alle 19 uur journaals van VRT en VTM omvat 6.617 economische nieuwsitems waarin een bron aan het woord komt. Meer dan de helft (59,7%) van deze nieuwsitems zijn van VRT en 40,3% van VTM (Tabel 6). Deze verhoudingen zijn in lijn met de literatuur waarin wordt beargumenteerd dat VTM een minder groot nieuwsvolume dan VRT heeft (De Swert, 2011). Er is dus meer economisch nieuws op VRT.

Daarnaast komt in het economische nieuws van VRT een gemiddeld hoger aantal bronnen per nieuwsitem ($M = 1,82$ per nieuwsitem) voor dan in het economische nieuws van VTM ($M = 1,74$ per nieuwsitem), zoals hypothese 1 voorspelt. Hoewel het verschil klein is, laat de T-toets in Tabel 6 zien dat dit verschil toch significant is, waardoor we deze hypothese kunnen bevestigen. De literatuur geeft twee redenen die mogelijk leiden tot een hoger aantal bronnen. Ten eerste wijst de literatuur er op dat commerciële zenders vaak kortere nieuwsitems in hun journaal hebben en voor kortere nieuwsitems minder bronnen benaderen, interviewen en integreren (Reich, 2009; De Swert, 2011). Wanneer we echter de gemiddelde lengte van de economische nieuwsitems van VRT en VTM vergelijken, zien we dat er nauwelijks verschil is ($M_{VRT} = 123$ seconden; $M_{VTM} = 124$ seconden). Een tweede verklaring is dat publieke media meer beeldmateriaal in het televisienieuws verwerken, waarin zij ook meer bronnen selecteren dan commerciële media (Hess, 1996).

Tabel 6: Aantal bronnen en bronnendiversiteit VTM en VRT (2006-2011)

	VTM	VRT
Totaal aantal bronnen in de economische berichtgeving	5.219 (44,3 %)	6.563 (55,7 %)
Totaal aantal economische nieuwsitems	2.996 (40,3 %)	3.621 (59,7 %)
Gemiddelde aantal bronnen per economisch nieuwsitem	1,74	1,82
Onafhankelijke T-Toets	- 3,259 (df = 6.579,84; $p < ,001$)	
Hirschman-Herfindahl index (HHI) (mate van concentratie)	0,449	0,437

5.1.2 Bronnendiversiteit

In hypothese 2 wordt gesteld dat in het economische nieuws op VRT er meer bronnendiversiteit is dan in het economische nieuws op VTM. Om deze hypothese te toetsen hebben we de Hirschman-Herfindahl index gebruikt, waarbij de waarde 0 volledige diversiteit en de waarde 1 volledige concentratie aangeeft (Tauer, 1992). Wanneer we naar Tabel 6 kijken, zien we dat de mate van concentratie van de verschillende types bronnen lager is bij VRT (0,437) dan bij VTM (0,449). VRT weet in haar economische berichtgeving iets meer bronnendiversiteit te bewerkstelligen dan VTM, wat in lijn is met hypothese 2. Maar de verschillen zijn te klein om de hypothese te kunnen bevestigen. Er is niet echt meer bronnendiversiteit op VRT dan VTM.

Hoewel de verschillen niet enorm groot zijn, is diversiteit voor VRT extra belangrijk door de opdracht die zij hebben meegekregen van de Vlaamse overheid, die verwacht dat VRT bijdraagt aan een onafhankelijke, objectieve en pluralistische opinievorming in Vlaanderen (mediadecreet, 2009, p.10). Toch lijkt het nieuws van zowel VRT als VTM zich vooral te concentreren op bronnen binnen bedrijven, de Belgische politiek en vakbonden, terwijl consumenten en burgers een veel minder prominente positie hebben (zie Tabel 7). In dat opzicht bevestigen de resultaten de algemene tendens dat voor het dagelijks nieuws vooral bronnen geselecteerd worden die toegankelijk, betrouwbaar en legitiem zijn (Cook, 1998; Bennett, 2003). Deze bronnen zijn vaak vertrouwd met optreden in de media, kunnen hun visies goed verwoorden en zijn in staat een helicoptervisie te geven over de gebeurtenis of over het onderwerp dat behandeld wordt in het nieuwsitem. Bronnen die weinig voorkomen, zijn adviesorganen, internationale instellingen en kredietbeoordelaars. In dit onderzoek selecteren we bronnen die aan het woord komen, en dit zijn organisaties die vaker enkel vermeld worden in de economische berichtgeving. Een opvallend verschil tussen de zenders is dat VRT in vergelijking met VTM meer bronnen citeert uit de buitenlandse politiek en de EU. Dit is een verschil tussen publieke en commerciële nieuwsberichtgeving dat ook bestaat in Nederland, Groot-Brittannië en Denemarken en dat wordt toegeschreven aan een verschillend redactionele beleid van commerciële en publieke zenders en aan de mate van inspanning die geleverd wordt om internationale evenementen te dekken (De Vreese, 2001).

Tabel 7: Percentages van types van bronnen tussen VRT en VTM (2006-2011)

Types van Bronnen	VTM	VRT
Bedrijf	26,8%	19,6%
Vakbond	16,6%	19,0%
Belgische politiek	16,1%	19,9%
Expert	10,8%	7,2%
Overheid	6,1%	5,0%
Sectorfederatie	4,4%	4,6%
Burger	4,0%	4,0%
Consument	3,7%	4,1%
Bank	3,6%	3,2%
Buitenlandse politiek	2,6%	6,3%
Gerecht	2,4%	1,8%
Overige	0,9%	0,5%
Beurs	0,8%	0,9%
Overige belangenorganisaties	0,6%	0,9%
EU	0,5%	2,6%
Adviesorgaan	0,0%	0,2%
Internationale instellingen	0,0%	0,1%
Kredietbeoordelaar	0,0%	0,0%
Totaal percentage	100%*	100%

* Percentage waarin types van bronnen voorkomen in de economische berichtgeving (elke kolom loopt tot maximaal 100 %).

5.2 Journalistieke specialisatie

Om de bronneselectie te kunnen onderzoeken, zijn alle (5.301) economische nieuwsitems geselecteerd waarin een bron aan het woord komt en een journalist in voorkomt. Niet-gespecialiseerde journalisten nemen verhoudingsgewijs het grootste percentage (41,5%) van economische nieuwsitems voor hun rekening, gevolgd door nauwelijks gespecialiseerde journalisten (23,0%), gespecialiseerde journalisten (21,6%) en zeer gespecialiseerde journalisten (13,9%) (zie Tabel 8). Er is dus een ongelijke verdeling wat betreft de mate van specialisatie van journalisten in het economisch nieuws, wat betekent dat de meeste journalisten die economisch nieuws maken in dit domein, weinig routine hebben.

5.2.1 Aantal Bronnen

Opvallend genoeg komen in het economische nieuws van niet of nauwelijks gespecialiseerde journalisten per nieuwsitem gemiddeld niet meer bronnen aan het woord dan in het economische nieuws van (zeer) gespecialiseerde journalisten, wat ingaat tegen hypothese 3. In tegenstelling tot de literatuur, waarin geclaimd wordt dat gespecialiseerde journalisten door hun kennis minder afhankelijk zijn van bronnen en daarom ook minder bronnen selecteren (Gans, 1979; De Swert, 2011), is het gemiddeld aantal bronnen dat journalisten met een verschillende mate van specialisatie

selecteren per nieuwsitem nagenoeg gelijk (varieert van $M = 1,84$ tot $M = 1,86$). De T-toets toont aan dat deze gemiddelden niet significant van elkaar verschillen ($t = 0,193$; $df = 3.437$; n.s.). Dat de mate van de inhoudelijke specialisatie van de journalist niet in een selectie van een verschillende hoeveelheid bronnen resulteert, is wellicht te wijten aan de invloed die de redactiechef heeft. De redactiechef bepaalt uiteindelijk hoe lang een nieuwsitem mag zijn en dit is veruit de belangrijkste predictor voor het aantal bronnen dat een nieuwsitem bevat (De Swert, 2011). Journalisten die de opdracht krijgen een kort nieuwsitem te maken, zullen minder bronnen integreren dan journalisten die een lang nieuwsitem kunnen maken.

Tabel 8: Aantal bronnen en bronnendiversiteit naar economische specialisatie journalist (2006-2011)

	Niet-Gespecialiseerd	Nauwelijks Gespecialiseerd	Gespecialiseerd	Zeer Gespecialiseerd
Totaal aantal bronnen in de economische berichtgeving	4.098 (41,7%)	2.242 (22,8%)	2.111 (21,5%)	1.371 (14,0%)
Totaal aantal economische nieuwsitems	2.200 (41,5%)	1.219 (23,0%)	1.144 (21,6%)	738 (13,9%)
Gemiddelde aantal bronnen per economisch nieuwsitem	1,85	1,84	1,85	1,86
Onafhankelijke T-Toets (Niet Gesp. –Matig Gesp.)	0,193 (df = 3.437; n.s.)			
Onafhankelijke T-Toets (Nauwelijks Gesp. –Gesp.)	- 0,154 (df = 2.361 n.s.)			
Onafhankelijke T-Toets (Gesp. – Zeer Gesp.)	- 0,277 (df = 1.880; n.s.)			
Hirschman-Herfindahl index (HHI) (mate van concentratie)	0,448	0,582	0,540	0,619

5.2.2 Bronnendiversiteit

De mate van inhoudelijke specialisatie van de journalist blijkt wel invloed op de bronnendiversiteit te hebben. Gedeeltelijk in lijn met hypothese 4, is er in het economische nieuws van niet of nauwelijks gespecialiseerde journalisten meer bronnendiversiteit dan in het economische nieuws van zeer gespecialiseerde journalisten (zie Tabel 8). Wel zien we een dip bij de gespecialiseerde journalisten, waar de bronnendiversiteit lager is dan bij nauwelijks gespecialiseerde journalisten. Daarnaast selecteren journalisten die meer gespecialiseerd zijn, in vergelijking met niet-gespecialiseerde journalisten, vaker bronnen die een affiliatie hebben met instanties zoals vakbonden, bedrijven en de Belgische politiek, zoals Tabel 9 toont. Vooral het verschil tussen het gebruik van vakbonden en politieke bronnen is opmerkelijk: niet-gespecialiseerde journalisten gebruiken deze bronnen respectievelijk 17,4% en 12,1% in de totale economische berichtgeving, terwijl in de economische berichtgeving van zeer gespecialiseerde journalisten deze bronnen 26,0% en 20,4% voorkomen. De laatst genoemden hebben vaak meer contact en een hechtere relatie met deze bronnen, door hun ervaring met het onderwerp en het betrokken veld (Gans; 1979; Gitlin, 1980). Journalisten die niet of nauwelijks gespecialiseerd zijn, geven meer aandacht aan makkelijk toegankelijke bronnen zoals

consumenten of burgers en aan buitenlandse of EU politici die persconferenties houden voor grotere groepen journalisten (zie Tabel 9).

Tabel 9: Percentages van types van bronnen naar economische specialisatie van journalist (2006-2011)

Types van Bronnen	Niet Gespecialiseerd	Nauwelijks Gespecialiseerd	Gespecialiseerd	Zeer Gespecialiseerd
Bedrijf	24,3%	24,6%	20,7%	23,4%
Vakbond	17,4%	15,3%	16,7%	26,0%
Belgische politiek	12,1%	18,2%	26,6%	20,4%
Expert	7,6%	9,6%	8,8%	9,0%
Overheid	6,6%	4,4%	4,3%	6,0%
Buitenlandse politiek	6,6%	3,3%	2,7%	1,2%
Burger	6,0%	4,2%	2,5%	2,0%
Sectorfederatie	5,7%	5,1%	3,3%	3,3%
Consument	4,9%	5,3%	2,9%	1,8%
Gerecht	2,9%	1,4%	2,1%	1,0%
Bank	2,7%	2,7%	4,9%	3,4%
Overige	0,9%	0,9%	0,4%	0,5%
EU	0,8%	3,7%	1,3%	0,5%
Overige	0,8%	0,7%	0,6%	0,1%
Beurs	0,6%	0,6%	1,8%	0,7%
Internationale Instellingen	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Adviesorgaan	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Kredietbeoordelaar	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
Totaal percentage	100%	100%	100%	100%

5.3 Periode

5.3.1 Aantal Bronnen

De economische nieuwsitems delen we op in drie verschillende economische perioden, namelijk een niet-crisis periode, de kredietcrisis en de schulden crisis. Omdat we voor de kredietcrisis een kortere periode afbakenen, bevat deze periode minder economische nieuwsitems (24,2%) dan de niet-crisis periode (36,3%) en de schulden crisis (39,5%) (zie Tabel 10). In de literatuur wordt geredeneerd dat belangrijke ontwikkelingen of gebeurtenissen kunnen leiden tot een andere bronnenselectie (Reich, 2009). Toch is er nauwelijks onderzoek gedaan naar hoe deze verandering dan kan plaatsvinden. Om die reden is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: Hebben de kredietcrisis en schulden crisis geleid tot een ander gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem in het economische nieuws aan het woord komt in vergelijking met een niet-crisis periode?

Tabel 10 toont dat het gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem aan het woord komt in de verschillende perioden niet significant van elkaar verschillen. De gemiddelden liggen dus dicht bij elkaar met gemiddeld 1,76 bronnen per nieuwsitem in de niet-crisis periode, 1,81 bronnen per nieuwsitem gedurende de kredietcrisis en 1,78 bronnen per nieuwsitem in de schulden crisis. Reich (2009), die de bronnenselectie van journalisten over een periode van 20 jaar onderzocht, kwam met

vergelijkbare resultaten. Hij verklaart dit verschijnsel door de stabiliteit die heerst in patronen waarin informatie (gedomineerd door menselijke bronnen) door journalisten geproduceerd wordt en die dus niet veranderen. Cook (1998) voegt daaraan toe dat journalisten verknocht zijn aan hun routines en ze als vanzelfsprekend beschouwen. Veranderingen in de mate waarin informatie in nieuwsitems verzameld en geïntegreerd wordt, is om deze redenen toch niet zo waarschijnlijk, wat dan ook geldt voor verschillende economische periodes.

Tabel 10: Aantal bronnen en bronnendiversiteit in crisis en niet-crisis perioden (2006-2011)

	Niet-crisis periode	Kredietcrisis	Schuldencrisis
Totaal aantal bronnen in de economische berichtgeving	4.236 (36,0%)	2.907 (24,7%)	4.639 (39,3%)
Totaal aantal economische nieuwsitems	2.404 (36,3%)	1.603 (24,2%)	2.610 (39,5%)
Gemiddelde aantal bronnen per economisch nieuwsitem	1,76	1,81	1,78
Onafhankelijke T-Toets (Rust-Krediet)	- 1,64 (df = 3.232,53; n.s.)		
Onafhankelijke T-Toets (Rust-Schulden)	- 0,578 (df = 5.012; n.s.)		
Onafhankelijke T-Toets (Krediet-Schulden)	- 1,169 (df = 4.211, n.s.)		
Hirschman-Herfindahl index (HHI) (mate van concentratie)	0,493	0,454	0,403

Bronnendiversiteit

Toch zou het volgens (Tambini, 2009) goed zijn als journalisten, die zich bezig houden met economische berichtgeving, een bredere waaier toepassen in hun bronnenverzameling en dus breken met hun routine door bijvoorbeeld meer burgers als bron te benaderen. De vraag is met andere woorden of de kredietcrisis en schuldencrisis hebben geleid tot meer bronnendiversiteit in het economische nieuws in vergelijking met de niet-crisis periode (Onderzoeksvraag 2)? Tabel 10 toont dat de mate van concentratie van types van bronnen tijdens de crisisperiodes is afgenomen. Dit wil zeggen dat in de periode van 2006-2008, waarin er nog geen sprake van crisis is, de bronnendiversiteit het laagst is (en dus de mate van concentratie het hoogst: HHI = 0,493), gevolgd door de kredietcrisis (HHI = 0,454) en de schuldencrisis (HHI = 0,403). Vooral de stijging van het aantal buitenlandse politici, EU politici en experts, en de afname van vakbonden en bedrijven hebben deze verandering in bronnendiversiteit het meest versterkt (zie Tabel 11). Zo is in de schuldencrisis ten opzichte van de niet-crisis periode de aanwezigheid van experts in het economische nieuws bijna verdubbeld, de aanwezigheid van buitenlandse politici meer dan verdrievoudigd, en bronnen geaffilieerd met de EU bijna vervijfvoudigd. Daarnaast zien we dat de aanwezigheid van banken in het economische nieuws is verdubbeld in de kredietcrisis, maar weer terug zakt in de schuldencrisis, wat niet helemaal verwondert, gegeven de deels verschillende grondslagen voor de crisissen. Burgers en consumenten variëren licht in hun aanwezigheid in het economische nieuws, maar blijven slechts beperkt vertegenwoordigd (zie Tabel 11). Uit deze gegevens kunnen we ook concluderen dat journalisten in tijden van crisis nog steeds op zoek gaan naar bronnen met dezelfde affiliaties. In dat

opzicht verandert de werkwijze van journalisten niet naargelang de economische toestand. Een mogelijke reden hiervoor, aldus Gans (2004) is dat de huidige manier waarop informatie geproduceerd wordt, gekenmerkt wordt door een bepaald evenwicht tussen economische, politieke en sociale machten of groepen die onveranderd zijn. De wisselwerking is zo complex, dat het moeilijk is om naar een ander evenwicht te zoeken.

Tabel 11: Percentages van types van bronnen in crisis en niet-crisis perioden (2006-2011)

Types van Bronnen	Niet-crisis periode	Kredietcrisis	Schuldencrisis
Bedrijf	27,8%	18,9%	20,8%
Vakbond	19,4%	18,5%	16,3%
Belgische politiek	16,6%	22,5%	17,0%
Expert	6,5%	7,4%	11,8%
Overheid	6,3%	4,4%	5,5%
Sectorfederatie	5,9%	2,7%	4,4%
Burger	4,7%	4,1%	3,4%
Consument	3,7%	3,6%	4,2%
Bank	2,6%	5,2%	2,9%
Buitenlandse politiek	2,1%	5,1%	6,7%
Gerecht	1,6%	3,2%	1,9%
Overige belangenorganisaties	1,0%	0,3%	0,9%
EU	0,6%	1,4%	2,9%
Beurs	0,6%	1,8%	0,4%
Overige	0,6%	0,8%	0,7%
Adviesorgaan	0,1%	0,1%	0,1%
Internationale Instellingen	0,0%	0,1%	0,1%
Kredietbeoordelaar	0,0%	0,0%	0,1%
Totaal percentage	100%	100%	100%

5.4 Subonderwerpen

Als eerst behandelen we de inhoudelijke economische subonderwerpen en daaropvolgend de publieke en niet-publieke subonderwerpen.

5.4.1 Inhoudelijke Economische Subonderwerpen

De inhoudelijke economische subonderwerpen bestaan uit vier categorieën: 1) 'zuiver' economische onderwerpen die refereren naar de toestand en het beleid van bedrijven en over de economie, 2) financiële subonderwerpen, 3) subonderwerpen over werkgelegenheid en 4) consumentenzaken. Deze categorisering heeft plaatsgevonden op basis van het subonderwerp dat in het nieuwsitem het meest prominent aanwezig is. De daaruit voortvloeiende steekproef omvat 4.643 nieuwsitems, waarvan het 'zuiver' economische nieuws het meest dominant aanwezig is (48,6%), gevolgd door financieel nieuws (30,0%), nieuws over werkgelegenheid (12,4%) en nieuws over consumentenzaken (9,0%).

Studies waarin het economische nieuws wordt onderzocht, bevatten geen vergelijkende analyses tussen deze subonderwerpen met betrekking tot de selectie van bronnen. Daarom hebben we geen goed onderbouwde theoretische verwachtingen over het gemiddeld aantal bronnen dat per nieuwsitem aan het woord komt, noch over de bronnendiversiteit. Toch is dit belangrijk om te weten, omdat het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem niet alleen informatie verstrekt over de journalistieke afhankelijkheid van bronnen, maar ook over hoe journalisten hun rol zien binnen de subonderwerpen. Om die redenen hebben we onderzoeksvraag 3 opgesteld: Hoe verschilt het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem in het economische nieuws tussen financiële, ‘zuiver’ economische subonderwerpen en subonderwerpen over consumentenzaken en werkgelegenheid? De resultaten in Tabel 12 tonen dat het gemiddeld aantal bronnen per nieuwsitem significant verschilt. Berichtgeving over financiële subonderwerpen en over consumentenzaken kenmerken zich door het laagst aantal bronnen per nieuwsitem met een gemiddelde van respectievelijk 1,66 en 1,65. Dit is een relatief laag aantal in vergelijking met ‘zuiver’ economische subonderwerpen waarin gemiddeld 1,84 bronnen aan het woord komen per nieuwsitem en 1,91 binnen subonderwerpen over werkgelegenheid. We kunnen hieruit concluderen dat wanneer journalisten zich bezighouden met ‘zuiver’ economische en werkgelegenheidgerelateerde subonderwerpen, veel grondiger zijn in hun zoeken naar en selecteren van bronnen dan bij financiële en consumentenzaken. Dit sluit aan bij de bevindingen van Reich (2009) die vond dat financieel nieuws weinig bronnen bevat en die in interviews met journalisten vaststelde dat de relatie tussen de bron en de journalist kan worden getypeerd als eenrichtingsverkeer waarin de bron leidt. Met andere woorden, journalisten nemen eerder een volgende dan een kritische rol aan, waarin minder plaats is voor het opsporen van extra informatie en het kruislings checken van bronnen (Ericson et al. 1989; Gans, 2003; Tambini, 2009).

Tabel 12: Aantal bronnen en bronnendiversiteit naar inhoudelijke economische subonderwerpen (2006-2011)				
	Financiën	Economie	Consumenten-zaken	Werkgelegenheid
Totaal aantal bronnen in de economische berichtgeving	2.305 (27,9%)	4.150 (50,3%)	690 (8,4%)	1.106 (13,4%)
Totaal aantal economische nieuwsitems	1.390 (30,0%)	2.257 (48,6%)	417 (9,0%)	579 (12,4%)
Gemiddelde aantal bronnen per economisch nieuwsitem	1,66	1,84	1,65	1,91
Onafhankelijke T-Toets (referentie overige economische berichtgeving)*	5,559 (df = 2.964,91; p <,001)	-4,285 (df = 4.252,32; p <,001)	2,745 (df = 4.641; p <,01)	- 3,589 (df = 4.641; p <,001)
Hirschman-Herfindahl index (HHI) (mate van concentratie)	0,423	0,635	0,493	0,671

* Zie uitleg bij operationalisatie variabele 'Inhoudelijke economische subthema's'.

5.4.1.2 Bronnendiversiteit

Opmerkelijk is dat juist voor de subonderwerpen waarin het aantal bronnen het laagst is, de bronnendiversiteit het hoogst is (Onderzoeksvraag 4). In het nieuws over consumentenzaken (0,493) en financiën (0,423) is de mate van concentratie van brontypes het laagst (zie Tabel 12) terwijl deze in 'zuiver' economisch nieuws en in nieuws over werkgelegenheid enorm hoog is. Ook de bevinding van Lasorsa en Reese (1987), Berkowitz en Beach (1993) en Powell en Self (2003) dat onderwerpen vaak hun eigen samenstelling van bronnen hebben, wordt hier bevestigd. In financieel nieuws is de Belgische politiek het vaakst vertegenwoordigd (30,5%), gevolgd door experts (16,5%) en banken (10,3%) (zie Tabel 13). In geen van de andere subonderwerpen zijn experts zo prominent aanwezig als in het financiële nieuws. Dyck en Zingales (2003) en Tambini (2009) wijten dit verschijnsel aan de complexiteit van dit financieel nieuws, waarin experts meer duiding kunnen geven aan bepaalde ontwikkelingen. Dyck en Zingales (2003) wijzen hier echter op het gevaar dat experts in ruil de 'spin' van een nieuwsitem (willen) bepalen, wat volgens hen resulteert in een zogenaamde *quid pro quo* (voor wat hoort wat) relatie tussen journalisten en experts. In 'zuiver' economisch nieuws voeren bronnen die aan bedrijven (29,8%) en vakbonden (26,4%) geaffilieerd zijn, de lijst met de voorkomende types aan (zie Tabel 13). Ook in nieuws over werkgelegenheid zijn deze types van bronnen goed vertegenwoordigd met 22,0% voor bedrijven en 30,1% voor de vakbonden. Opvallend is dat vakbonden in ons onderzoek vaker het woord krijgen dan de literatuur aangeeft (zie Kollmeyer, 2004). Dit kan waarschijnlijk worden verklaard door het feit dat vakbonden in België nog steeds een belangrijke rol in het maatschappelijke debat vervullen in tegenstelling tot de Verenigde Staten waaruit de meeste literatuur afkomstig is (Vandaele, 2004). Nieuws over consumentenzaken volgt

echter wel de bevindingen van de literatuur, waarin bronnen geaffilieerd met bedrijven veel vaker geselecteerd worden (34,2%) dan consumenten (15,2%). Powell en Self (2003) wijten dit aan het gebruik van public relations bronnen. Het laatste bijzondere resultaat in Tabel 13 is de selectie van burgers. Zij komen het minst voor in financieel (2,1%) en 'zuiver' economisch nieuws (3,8%) en het meest in nieuws over consumentenzaken (4,8%) en werkgelegenheid (8,1%). Een mogelijk oorzaak, aldus Tambini (2009), is dat financieel-economisch nieuws volgens journalisten voornamelijk bedoeld is voor investeerders en de markten. Sommigen zien het ook als hun verantwoordelijkheid om het bredere publieke belang te dienen en meer actoren, zoals burgers, in het nieuws te betrekken.

Tabel 13: Percentages van types van bronnen naar inhoudelijke economische subonderwerpen (2006-2011)

Types van Bronnen	Financiën	Economie	Consumenten Zaken	Werkgelegenheid
Belgische politiek	30,5%	13,0%	7,8%	13,2%
Expert	16,5%	6,7%	11,2%	5,1%
Bank	10,3%	2,2%	1,4%	0,7%
Bedrijf	9,0%	29,8%	34,2%	22,0%
Buitenlandse politiek	7,8%	3,6%	0,1%	0,9%
Overheid	4,6%	4,1%	4,9%	12,2%
Consument	4,5%	2,5%	15,2%	0,4%
Vakbond	3,8%	26,4%	5,7%	30,1%
Beurs	2,6%	0,6%	0,1%	0,0%
EU	2,5%	0,8%	1,2%	0,4%
Sectorfederatie	2,4%	4,2%	10,9%	5,6%
Gerecht	2,2%	1,0%	1,0%	0,4%
Burger	2,1%	3,8%	4,8%	8,1%
Overige	0,7%	0,5%	0,7%	0,5%
Adviesorgaan	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%
Overige	0,2%	0,7%	0,6%	0,5%
Kredietbeoordelaar	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Internationale Instellingen	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%
Totaal percentage	100%	100%	100%	100%

5.4.2 Publieke en Niet-Publieke Subonderwerpen

De laatste paragraaf in de resultatensectie gaat over de verdeling van bronnen tussen publieke en niet-publieke subonderwerpen. Net zoals bij de inhoudelijke economische subonderwerpen, heeft de categorisering plaatsgevonden op basis van het subonderwerp dat in het nieuwsitem het meest prominent aanwezig is. Publieke subonderwerpen gaan het publieke belang aan, zoals overheidsbeleid. Niet-publieke subonderwerpen betreffen eerder de toestand of het beleid van specifieke bedrijven. Deze opsplitsing heeft geresulteerd in 4.226 economische nieuwsitems waarvan 54,8 % behoorde tot de niet-publieke subonderwerpen 45,2 % tot de publieke subonderwerpen.

5.4.2.1 Aantal Bronnen

Hypothese 5 voorspelt dat in publieke subonderwerpen binnen het economische nieuws per nieuwsitem gemiddeld meer bronnen aan het woord komen dan in niet-publieke subonderwerpen binnen het economische nieuws. De literatuur stelt dat politici en journalisten een bijzonder sterke afhankelijkheidsrelatie hebben, maar door de bovengemiddelde spin die politici aan hun informatie geven, hebben journalisten ook meer bronnen nodig om de informatie te onderzoeken en te checken (Cohen, Tsfaty & Shaefer, 2008). Deze spin en sterke wederzijdse afhankelijkheid kunnen bijdragen aan een hoger aantal bronnen per nieuwsitem in publieke subonderwerpen dan in niet-publieke subonderwerpen. Tabel 14 laat zien dat dit niet het geval is: in niet-publieke subonderwerpen wordt een significant hoger gemiddeld aantal bronnen per economisch nieuwsitem ($M = 1,82$) geselecteerd dan in publieke subonderwerpen ($M = 1,76$). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat door de prominente rol van de Belgische vakbonden in niet-publieke subonderwerpen, zij veel media-aandacht weten te genereren. Mede doordat zij relatief vaak aan het woord komen, kunnen zij de bronnenselectie aanzienlijk laten toenemen (zie Tabel 15).

Tabel 14: Aantal bronnen en bronnendiversiteit naar publieke en niet-publieke subonderwerpen (2006-2011)		
	Niet-publieke subonderwerpen	Publieke subonderwerpen
Totaal aantal bronnen in de economische berichtgeving	4.203 (55,6%)	3.358 (44,4%)
Totaal aantal economische nieuwsitems	2.314 (54,8%)	1.912 (45,2%)
Gemiddelde aantal bronnen per economisch nieuwsitem	1,82	1,76
Onafhankelijke T-Toets	2,023 (df = 4.224; p < ,05)	
Hirschman-Herfindahl index (HHI) (mate van concentratie)	0,523	0,452

5.4.2.1 Bronnendiversiteit

De resultaten bevestigen hypothese 6 dat er binnen het economische nieuws meer bronnendiversiteit is in publieke subonderwerpen dan in niet-publieke subonderwerpen. De mate van concentratie tussen verschillende types van bronnen is lager in publieke subonderwerpen ($HHI = 0,452$) dan in niet-publieke subonderwerpen ($HHI = 0,523$) (Tabel 14). Dit komt waarschijnlijk doordat publieke subonderwerpen maatschappelijke problemen en oplossingen betreffen waar volgens Berger (2001) politici in staat zijn een grote verscheidenheid aan bronnen bij te betrekken. Niet-publieke subonderwerpen gaan meestal over een case op zich, en de betrokken participanten zijn meestal niet gebaat bij een breder maatschappelijk debat over hun case omdat dit hun belang (in de oplossing) zou kunnen aantasten. Daarnaast worden publieke subonderwerpen getypeerd door een hoog percentage Belgische politici (25,3%), terwijl in niet-publieke subonderwerpen bedrijven (25,9%) en vakbonden (23,6%) het meest prominent aanwezig zijn (Tabel 15). Verder zien we in Tabel 15 dat verhoudingsgewijs banken (niet-

publiek = 6,3%; publiek = 2,1%) en beurzen (niet-publiek = 1,8%; publiek = 0,2%) veel vaker voorkomen in niet-publieke subonderwerpen dan in publieke subonderwerpen. Buitenlandse politiek (6,5%), de EU (1,7%), de overheid (7,7%) en burgers (5,6%) zijn opvallend meer vertegenwoordigd in publieke dan in niet-publieke subonderwerpen (met achtereenvolgens 2,9%; 0,9%; 3,6% en 2,5%). Publieke subonderwerpen worden dus sterk gepolitiseerd, in de zin dat deze onderwerpen door de politiek worden behandeld (Taagepera, 1996).

Tabel 15: Percentages van types van bronnen naar publieke en niet-publieke subonderwerpen (2006-2011)		
Types van Bronnen	Niet-publieke subonderwerpen	Publieke subonderwerpen
Bedrijf	25,9%	17,8%
Vakbond	23,6%	15,6%
Belgische politiek	12,9%	25,3%
Expert	9,0%	10,0%
Bank	6,3%	2,1%
Sectorfederatie	3,9%	3,8%
Consument	3,9%	1,4%
Overheid	3,6%	7,7%
Buitenlandse politiek	2,9%	6,5%
Burger	2,5%	5,6%
Beurs	1,8%	0,2%
Gerecht	1,6%	0,8%
EU	0,9%	1,7%
Overige belangenorganisaties	0,6%	0,5%
Overige	0,5%	0,6%
Adviesorgaan	0,0%	0,2%
Internationale Instellingen	0,0%	0,1%
Kredietbeoordelaar	0,0%	0,0%
Totaal Percentage	100%	100%

6 Conclusie

De bovenstaande analyses, tegen de achtergrond van het theoretisch kader, brengen een beeld van verschillen en overeenkomsten in bronnenselectie op de Vlaamse televisie. Binnen de bronnenselectie hebben we specifiek gekeken naar het gemiddeld aantal bronnen dat in een economisch nieuwsitem aan het woord komt en naar de bronnendiversiteit in de algehele economische nieuwsberichtgeving. We hebben de bronnendiversiteit dus niet op het niveau van nieuwsitems geanalyseerd, want dit draagt niet bij aan de 'breedheid' van een onderwerp in het nieuws waarin verschillende bronnen aan het woord komen. Het belang hiervan ligt er in dat een breder debat in de media bijdraagt aan een breed publiek debat, waarin rekening gehouden wordt met verschillende actoren en visies (zie Gans, 1979, Reich, 2009). Daarnaast hebben we alleen bronnen geselecteerd die aan het woord komen, omdat zij meer controle hebben over hun informatie en omdat hun aanwezigheid in het nieuws een groter effect op het publiek sorteert (De Swert & Hardy, s.d.). Het nadeel van deze beslissing is dat bronnen zoals kredietbeoordelaars,

beurzen en internationale instellingen, die in de economische berichtgeving vaker vermeld worden dan dat ze spreektijd krijgen, onderbelicht blijven.

Uit het onderzoek kunnen een aantal conclusies worden getrokken. De resultaten tonen dat in het economische nieuws verschillen te vinden zijn tussen zenders, tussen de mate van journalistieke specialisatie, tussen de economische perioden, en tussen de subonderwerpen (zie Tabel 16). Een verschil in de bronnenselectie kan onder andere gevonden worden tussen VRT en VTM. In het nieuws van VRT komen per nieuwsitem net iets meer bronnen aan het woord dan in het economische nieuws van VTM. Daarentegen is er nauwelijks verschil in de bronnendiversiteit tussen deze twee zenders. Dit is opmerkelijk vanwege de verwachtingen die op basis van het mediadecreet tegenover VRT geschetst zijn. De grote gelijkenissen kunnen worden verklaard door de grote aandacht van VTM voor haar informatievoorziening, het resultaat van het feit dat (de nieuwsdienst van) VTM deels is opgericht om een alternatief voor het journaal van de publieke omroep te bieden (Van den Bulck, 2013). Dit maakt dat VTM hoge professionaliteitseisen stelt aan haar nieuwsdienst, inclusief op het vlak van bronnen. Reich (2009) voegt hieraan toe dat in kleine landen het doelgroepotentieel te gelimiteerd is om veel voordeel te halen uit grote verschillen in het format van het nieuws.

De verschillen in bronnendiversiteit is in mindere mate een kwestie van institutionele sturing, dan van de mate van journalistieke specialisatie. Over het algemeen blijkt dat hoe meer journalisten gespecialiseerd in economisch nieuws zijn, hoe minder diversiteit zij realiseren in de types van bronnen. Gespecialiseerde journalisten selecteren meer vakbonden en Belgische politici in hun economische berichtgeving dan journalisten die niet of nauwelijks gespecialiseerd zijn. Gespecialiseerde journalisten die veel ervaring hebben in hun specifieke domein, onderhouden vaak een intensere relatie en krijgen ook makkelijker toegang tot deze bronnen (Reich, 2009). Het aantal bronnen dat per nieuwsitem geïntegreerd wordt, verschilt niet of nauwelijks naar gelang de mate van specialisatie van de journalist.

Daarnaast tonen de analyses aan dat de bronnendiversiteit verschilt naar economisch klimaat. Zo is de bronnendiversiteit het laagst in de niet-crisis periode en neemt deze toe in de kredietcrisis en nog meer in de schuldencrisis. Bovendien verschuift de focus naar meer buitenlandse bronnen en experts wat vooral ten koste gaat van bedrijven. Veranderingen in de economie leiden dus tot een andere selectie van types van bronnen. Het aantal geselecteerde bronnen verschilt niet noemenswaardig in crisis en niet-crisis perioden.

Wat de inhoudelijke economische subonderwerpen betreft, verschillen zowel het aantal bronnen als de bronnendiversiteit in een nieuwsitem. Het aantal bronnen per nieuwsitem is het laagst in de subonderwerpen financiën en consumentenzaken en het hoogst in 'zuiver' economische en werkgelegenheidsgerelateerde subonderwerpen. Voor bronnendiversiteit vinden we precies de tegenovergestelde resultaten. De subonderwerpen financiën en consumentenzaken vertonen een grotere spreiding aan bronnen. In berichtgeving over financiële subonderwerpen wordt meer gebruik gemaakt van binnen- en buitenlandse politici en experts, en in consumentenzaken van bedrijven, sectorfederaties en experts. Tot slot wordt er meer bronnendiversiteit gerealiseerd in publieke subonderwerpen. Publieke subonderwerpen worden gekenmerkt door een breed politiek en daardoor mediaal debat, terwijl niet-publieke subonderwerpen meestal over specifieke problemen gaan (Berger, 2001). Een verklaring voor deze verschillen is, dat sommige bronnen meer baat hebben bij een optreden in de media, dan anderen. Politici en afgevaardigden van vakbonden zijn afhankelijk

van directe steun van het publiek. Bedrijven, kredietbeoordelaars en beurshandelaren hebben dit belang vaak niet.

We moeten deze bevindingen voorzichtig interpreteren, omdat er heel wat vragen onbeantwoord blijven. Ten eerste hebben we in de resultaten alleen de hoofdeffecten getoetst en geen interactie-effecten. Zo weten we bijvoorbeeld niet hoe VRT en VTM individueel hun bronnenselectie hebben ontwikkeld in perioden voor en tijdens de crisis. Dat neemt niet weg dat, op basis van onze resultaten, de kans op een heel verschillende bronnenselectie klein is. Ten tweede, kunnen we niet bepalen of het gemiddeld aantal bronnen dat in het Vlaamse televisienieuws in een economisch nieuwsitem aan het woord komt, te laag of te hoog is. Er bestaat immers geen ijkpunt. Daarentegen zijn er wel overwegingen die aangeven dat het aantal bronnen dat in een nieuwsitem voorkomt, een teken van kwaliteit is. Zo is een selectie die bestaat uit (te) weinig bronnen onwenselijk omdat bronnen de hoekstenen van het opsporen, verkrijgen en verifiëren van nieuws zijn (zie Brown et al, 1987; Hanssen, 1991; Grabe et al, 1999; Bennett, 2003; Reich, 2009). Daar staat tegenover dat een (te) grote bronnenselectie kan leiden tot een overdaad aan informatie. De focus van een nieuwsitem wordt hierdoor onduidelijker waardoor het publiek uiteindelijk het verhaal niet meer begrijpt (Reich, 2009). Het is van belang dat journalisten rekening houden met de bevattingscapaciteit van het publiek. Daarom is het vinden van een balans tussen deze overwegingen belangrijk. Tot slot, kunnen we uit de mate van bronnendiversiteit in het Vlaamse economische televisienieuws concluderen dat journalisten zich focussen op bronnen die geaffilieerd zijn met belangrijke organisaties en instituties, of met de politiek. Deze focus resulteert erin dat economisch nieuws zich voornamelijk concentreert op bedrijven, vakbonden, de Belgische politiek en experts. De vraag is of er binnen deze groep van economische bronnen een duidelijke vertekening is, die mogelijk leidt tot minder pluraliteit in de invalshoeken die in het economisch nieuws aan bod komen. Desalniettemin, geeft de huidige categorisering van types van bronnen inzicht in welke economische bronnen meer of minder vaak voorkomen.

Tabel 16: Overzicht resultaten analyses Vlaamse televisie nieuws (2006-2011)

	Hypothesen/Onderzoeksvragen	Conclusie
H1	VRT hoger aantal bronnen dan VTM	Verworpen
H2	VRT meer bronnendiversiteit dan VTM	Bevestigd
H3	Journalist minder gespecialiseerd, hoger aantal bronnen	Verworpen
H4	Journalist minder gespecialiseerd, meer bronnendiversiteit	Bevestigd
OV1	Verschillen in aantal bronnen tussen crisis en niet-crisis perioden?	Nee
OV2	Verschillen in bronnendiversiteit tussen crisis en niet-crisis perioden?	Ja
OV3	Verschillen in aantal bronnen tussen inhoudelijke economische subthema's?	Ja
OV4	Verschillen in bronnendiversiteit tussen inhoudelijke economische subthema's?	Ja
H5	Publieke subthema's hoger aantal bronnen dan niet-publieke subthema's	Verworpen
H6	Publieke subthema's meer bronnendiversiteit dan niet-publieke subthema's	Bevestigd

7 Referenties

Alexseev, M.A. & Bennett, W.L. (1995). For whom the gates open: news reporting and government source patterns in U.S., U.K. and Russia. *Political Communication*, 12, 395-412.

Althaus, S.L., Edy, J. A., Entman, R.M., & Phalen, P. (1996). Revising the indexing hypothesis: Officials, Media, and the Libya Crisis. *Political Communication*, 13, 407-421.

Bennett, L.W. (1990). Toward a theory of press-state relations in the United States. *Journal of Communication*, 40(2), 103-127.

Bennett, L.W. (2003). *The politics of illusion*. New York: Longman.

Berger, B.K. (2001). Private issues and public policy: Locating the corporate agenda in agenda-setting theory. *Journal of Public Relations Research*, 13(2), 91-126.

Berkowitz, D. & Beach, D. (1993). News sources and news context: The effect of routine news, conflict and proximity. *Journalism Quarterly*, 70(1), 4-12.

Berkowitz, D. & TerKeurst, J. (1999). Community as interpretive community: Rethinking the journalist-source relationship. *Journal of Communication*, 49(3), 125-136.

Brown, J.D., Bybee, C.R., Wearden, S.T. & Straughan D.M. (1987). Invisible power: newspaper sources and the limits of diversity. *Journalism Quarterly*, 64, 45-56.

Carpentier, S. (2008). Source diversity in U.S. online citizen journalism and online newspaper articles. Gepresenteerd op het International Symposium on Online Journalism, op 5 april 2008.

Cohen, J., Tsfati, Y. & Sheafer, T. (2008). The influence of presumed media influence in politics. Do politicians' perceptions of media power matter? *Public Opinion Quarterly*, 72(2), 331-344.

Cook, T.E. (1998). *Governing with the news. The news media as a political institution*. Chicago: University of Chicago Press.

Cunningham, B. (2003). Re-thinking objectivity. *Columbia Journalism Review*, 3, 24-32.

De Bens, E. (2001). *De pers in België: het verhaal van de Belgische dagbladpers*. Tiel: Lannoo.

De Smedt, J., Hooghe, M., & Walgrave, S. (2010). Regeringsdeelname en media-aandacht voor Nederlandstalige partijen en politici. *Nieuwsmonitor*, 2, 172

De Smedt, J., Hooghe, M., & Walgrave, S. (2011). Jan met de Pet of Piet met de stropdas. Actoren in het Vlaamse televisienieuws. *Nieuwsmonitor*, 5.

De Smedt, J. Hooghe, M., & Walgrave, S. (2012). Continuïteit of Trendbreuk? Nieuwsjaar 2011: Terugkeer naar buitenlands nieuws. *Nieuwsmonitor*, 10.

De Swert, K. (2011). *Where is the balance in the news? The determinants of balanced coverage of political news sources in television news*. PhD-dissertation University of Antwerp.

De Swert, K., & Hardy, A. (s.d.). Don't forget the messenger: Persuasive effects of the presence, status, and language of news sources in television news. Unpublished manuscript.

De Vreese, C.H. (2001). 'Europe' in the news: A cross-national comparative study of the news coverage of key EU events. *European Union Politics*, 2, 283-307

Donsbach, W. (2004). Psychology of news decisions: Factors behind journalists' professional behavior. *Journalism*, 5(2), 131-157.

Durante, R., & Knight, B. (2009). Partisan Control, Media Bias, and Viewer Responses: Evidence from Berlusconi's Italy. Working paper 14762, National Bureau of Economic Research.

Dyck, A. & Zingales, L. (2003). The media and asset prices. Paper van de Harvard Business School.

Ericson, R.V. et al. (1989). *Negotiating control: A study of news sources*. Milton Keynes: Open University Press

Galtung, J. & Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news. *Journal of international peace research*, 1, 64-59.

Gans, H. (1979). *Deciding what's news*. New York: Vintage.

Gans, H. (2003). *Democracy and the news*. Oxford: Oxford University Press.

Gant, C. & Dimmick, J. (2000). Making local news: A holistic analysis of sources, selection criteria and topics. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(3), 628-638.

Gitlin, T. (1980). *The whole world is watching*. Berkeley: University of California Press.

Grabe, M.E. et al. (1999). Sourcing and reporting in news magazin programs : 60 minutes versus hard copy. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 76(2), 293-311.

Gunter, B. (1985). News sources and news awareness: A British survey. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 29(4), 397-409.

Gunter, B. & Storey, J.D. (2006). The influence of presumed influence. *Journal of Communication*, 53(2), 199-215.

Hallin, D.C. & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge University Press: Cambridge.

Hansen, K. (1991). Source diversity and newspaper enterprise journalism. *Journalism Quarterly*, 68(3), 474-482.

Harcup, T. & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung & Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2(2), 261-280.

Herfindahl, O.C. (1950). *Concentration in modern industry: Theory, Measurement and the UK Experience*. London.

Hirschman, A.O. (1964). The paternity of an index. *The American Economic Review*, 54, 761-762.

Hess, S. (1996). *News & newsmaking*. Washington DC: Brookings Institution.

Hopmann, D.N. (2009). Public service og politisk balance: En typologi. *Journalistica*, 6, 5-27.

Howitt, D. & Cramer, D. (2007). *Methoden en technieken in de psychologie*. Pearson Education Benelux: Amsterdam.

Kim, S.T. & Weaver, D.H. (2003). Reporting on globalization: A comparative analysis of sourcing patterns in five countries' newspapers. *International Communication Gazette*, 65(2), 121-144.

Koch, T. (1991). *Journalism for the 21st century: Online information, electronic databases and the news*. New York: Praeger.

Kollmeyer, C.J. (2004). Corporate Interests: How the news media portray the economy. *Social Problems*, 51(3), 432-452.

Lasorsa, D.L. & Reese, S.D. News source use in the crash of 1987: A study of four national media. Paper presented at the ICA in May 1989.

Manning, P. (2001). *News and news sources: A critical introduction*. London: Sage.

McManus, J.H. (1994). *Market driven journalism: Let citizen beware?* Thousand Oaks, CA: Sage.

McNair, B. (1998). *The Sociology of News*. London: Arnold.

McShane, S.L. (1995). Occupational, gender, and geographic representation of information sources in US and Canadian business magazines. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 72(1), 190-204.

Oberlechner, T. & Hocking, S. (2004). Information sources, news and rumors in financial markets: Insights into the foreign exchange market. *Journal of Economic Psychology*, 25, 407-424.

Powell, L. & Self, W.R. (2003). Government sources dominate business crisis reporting. An analysis of 175 stories about business crises that harmed consumers showed that newspapers primarily relied on government sources and used consumer sources sparingly. *Newspaper Research Journal*, 24 (2), 97-108.

Raad voor de Journalistiek (2012). Code van de raad voor de journalistiek. Gedownload op 04 februari 2013 van <http://www.rvdj.be/sites/default/files/pdf/journalistieke-code.pdf>.

Reich, Z. (2006). The process model of news initiative. *Journalism Studies*, 7(4), 497-514.

Reich, Z. (2009). *Sourcing the news: Key issues in journalism – an innovative study of the Israeli press*. Hampton Press: Cresskill (NJ).

Roncarolo, F. (2008). News Coverage of Elections in the Long Transition of Italian Democracy. In L.L. Kaid & J. Strömbäck (eds.). *Handbook of Election News Coverage Around the World, ICA Handbook Series* (pp. 308-323), New York: Routledge.

Ryckvelde (2013). De Eurocrisis. Gedownload op 30 januari 2013, van http://www.ryckvelde.be/nl/europa_begrijpen/over_de_eu/achtergrondinfo/de_eurocrisis-571.html.

Sigal, L.V. (1973). *Reporters and officials*. Lexington, MA: D.C. Heath.

Sigal, L.V. (1986). Who? Sources make the news. In Manoff, R.K. & Schudson. M. (Eds.), *Reading the news* (9-37). New York: Pantheon Books.

Slater, M.D., & Rouner, D. (1997). How message evaluation and source attributes may influence credibility assessment and belief change. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 73(4), 974-991.

Sundar, S.S. (1998) Effect of source attribution on perception of online news sources. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 75(1), 55-68.

Taagepera, R. (1999). The number of parties as a function of heterogeneity and electoral system. *Comparative Political Studies*, 32(5), 531-548.

Tambini, D. (2009). What is financial journalism for? Ethics and responsibility in a time of crisis and change. Report published by Polismedia.

Tauer, L.W. (1992). Diversification of production activities across individual states. *Journal of Production Agriculture*, 5, 210-214.

Tuchman, G. (1972). Objectivity as strategic ritual. An examination of newsmen's notion of objectivity. *American Journal of Sociology*, 77(4), 660-679.

Van den Bulck, H. (2013). *Media: Structuur en Werking*. Antwerpen: ACCO.

Vandaele, K. (2004). *'In het getal ligt onze macht'. Een politiek-wetenschappelijke analyse van de vakbondsledenevolutie in België, 1898-1995*. Gent: Universiteit Gent.

Van Cuilenberg, J., & McQuail, D. (2003). Media Policy Paradigm Shifts: Towards a New Communications Policy Paradigm. *European Journal of Communication*, 18(2), 181-207.

Vlaamse Regering (2011). Beheersovereenkomst 2012-2016 tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VRT. Gedownload op 8 november 2012 van http://www.vrt.be/sites/default/files/attachments/Beheersovereenkomst_VRT_2012-2016.pdf.

Vlaamse regulator media (2009). Decreet betreffende de radio-omroep en de televisie. Gedownload op 10 januari 2013, van http://www.vlaamseregulatormedia.be/media/19422/mediadecreet_27augustus2012.pdf.

Voakes, P.S., Kapfer, J., Kurpius, D., & Shano-yeon Chern, D. (1996). Diversity in the news: A conceptual and methodological framework. *Journalism & Mass Communication*, 73(3), 582-593.

Tabel 2: Codeboek van types van affiliaties van bronnen

Belgische politiek	
Regering België	Vlaamse, Waalse en federale ministers
Overige politiek België	Lokale Belgische politici, voormalige Belgische politici en Belgische politieke partijen en partijleden die niet tot de categorie "Regering België" behoren.
Overheid	
Overheid	Overheid (ambtenaren, politie en brandweer), Semi overheid (onderwijsinstellingen, OV, woningcorporaties, gezondheidszorg)
Adviesorgaan	
Adviesorgaan	Planbureau, SER
Buitenlandse politiek	
Buitenlandse politiek	Buitenlandse ministers en leden van de oppositie(partijen), parlement, senaat en regering. Wordt ook gecodeerd als het wordt genoemd als eenheid/geheel.
EU	
EU	EU als instantie
EU parlement	EU parlementariërs en politieke partijen in het EU parlement.
EU commissie	Als instantie en leden van de commissie
Europese raad	Als instantie en leden van de raad
Internationale Instelling	
Economische internationale instelling	IMF, OESO, G-top (bijv. G8)
Overige internationale instellingen	NAVO, VN
Bank	
Belgische bank	Privé bank
Buitenlandse bank	Privé bank
Belgische Nationale Bank	
Buitenlandse Nationale Bank	

Centrale Bank	ECB, FED, Wereldbank
Kredietbeoordelaar	
Kredietbeoordelaar	Moodies, Fitch, S&P en afgezanten.
Beurs	
Beurs	Beurs, beleggers, beurswaakhond
Bedrijf	
Bedrijf	Middelgrote en grote ondernemingen
Bedrijfsleider	Bedrijfsleiders en woordvoerders van middelgrote en grote ondernemingen.
Zaakvoerder	Uitbater van een kleine onderneming (bv. Bakker, slager, kledingzaak etc.)
Ondernemingsfederatie	UNIVO, VBO, VOKA
Vakbond	
Werknemer	Privé personen, niet als collectief
Vakbond	Belgische en buitenlandse vakbonden en deelnemers van stakingen
Consument	
Consument	Privé personen, niet als collectief
Consumentenorganisaties	OIVO, Test-aankoop, automobilistenorganisaties etc.
Sectorfederatie	
Sectorfederaties	Boerenbond, VEVA, VOB, VCB, UPTR, Transportfederatie, auto-industrie, Agoria, ...
Overige belangenorganisaties	
Overige belangenorganisaties	Stichtingen en verenigingen, die niet behoren tot de hierboven genoemde organisaties
Gerecht	
Gerecht	Rechtbank, rechters, parket, advocaat, criminelen in de gevangenis, verdachten en slachtoffers (alleen wanneer er expliciet melding is gemaakt dat het om een proces gaat).
Expert	
Expert	Universitair expert, denktank (consultancy bureaus, externe experts (van bedrijven), interne

	experts (journalisten). Deze bronnen zijn alleen als 'expert' gecodeerd indien vermeld als zodanig.
Burger	
Burger	
Overige	
Overige	Royals en Celebrities

Tabel 4: Specialisatie per journalist

Categorie 1: Niet Gespecialiseerd		Categorie 2: Matig Gespecialiseerd		Categorie 3: Gespecialiseerd		Categorie 4: Zeer Gespecialiseerd		
N	VRT	VTM	VRT	VTM	VRT	VTM	VRT	VTM
1	An Luyten	An Berger	Tijs Mauroo	Rosalie Pieters	Michaël Van Droogenbroeck	Katrien Saelens	Chris De Nijs	Patrick Van Gompel
2	Bart Callens	Caroline Reynders	Steven Rombaut	Ramona Janssens	Yves Borms	Luc Desmet		Philippe Beinaerts
3	Catherine Holsbeeks	Evelyne Boone	Goedele Devroy	Valerie Reynaerts		Bart Baele		Rik Pareit
4	Christophe Baeken	Karl Symons	Rob Heirbaut	Bart Aerts		Thomas Baeken		
5	Dirk Vermeiren	Katrien Moerkerke		Eva Peeters		Elke Pattyn		
6	Guy De Troyer	Lieselot De Brauwer		Marleen Van Cleemput		Dirk Van Den Bogaert		
7	Jan Holderbeke	Marc Goossens		Michael Desmet		Barend Leyts		
8	Jan de Meulemeester	Sien Vreebos		Wim Naert				
9	Jens Franssen	Danny Verstraeten		Jelle Frencken				
10	Kathleen Cools	Lieven De Maertelaere		Julie Colpaert				
11	Matty Veulemans	Ann Verlinden		Kurt Watez				
12	Robin Ramaekers	Jeroen Wils		Aagje Vanthomme				
13	Silke Reiniers	Klaas Danneel		Koen Roelandts				
14	Tom Vandenbulcke	Lynn Wesenbeek		Tim Verheyden				
15	Wilma Van Der Maten	Pol Van Den Driessche		Boudewijn Van Spilbeeck				
16	Barbara Sauer	Safia Yachou						
17	Ilse Van Lysebeth	Stefaan Six						
18	Jan Becaus	Jeroen Depraetere						
19	Martine Tanghe	Toon Casteleyn						
20	Pascal Seynhaeve	Stef Wouters						
21	Sien Derniers	Marc Klifman						
22	Sven Tuytens	Saskia Castelyns						
23	Tim De Wit	Birgit Van Mol						
24	Wim Van Waesberghe	Kenneth Dee						
25	Kathleen Holsbeeks	Sien Debruynne						
26	Bert Verhulst	Geert Dewaele						
27	Greet Riebbels	Peter Van Camp						
28	Lyn Delcourt	Mikael Soinne						
29	Riadh Bahri	Thomas Van Hemeledonck						
30	Rudi Vranckx	Catherine Moerkerke						
31	Annelies Beck	Valérie						

		Bauwens						
32	Bart Mutton	Marleen Van Hecke						
33	Lieven Verstraete	Wouter Bruyns						
34	Linda De Win	Karl Leenknecht						
35	Roger Creyf	Caroline De Wolf						
36	Trui De Maré	Ezra Eeman						
37	Wouter Willems	Marie-Laure Van Wanseele						
38	Delphine Seghers	Romina Van Camp						
39	Greet Pluymers	Nathalie Dyck						
40	Jasmine Dielens	Johan Rohaert						
41	Bert Heyrman	Annemie Vandeputte						
42	Rik Tyrions	Ben Rouffa						
43	Annelies Van Herck	Wim Brillouet						
44	Daniel Ceyfs	Katleen Peeraer						
45	Djamel Zerrouk	Kris Croonen						
46	Pascale Mertens							
47	Roel Pennemans							
48	Wim De Vilder							
49	Leo Stoops							
50	Steven Decraene							
51	Machteld Libert							
52	Bart Schols							
53	Geertje Bal							
54	Goedele Vermaelen							
55	Hilde Mertens							
56	Inge Vrancken							
57	Johan Depoortere							
58	Freek Braeckman							
59	Peter Verlinden							
60	André Vermeulen							
61	Gitte Van Hoyweghen							
62	Johan Van Rooy							
63	Tim Pauwels							
64	Luc Aerts							
65	Siel Van Der Donckt							
66	Stijn Verhaaren							
67	Goedele							

	Wachters							
68	Bart Cortoos							
69	Caroline Van Den Berghe							
70	Anke Fransen							
71	Farouk Özgunes							
72	Tom Van De Weghe							
73	Dimitri Verbrugge							
74	Stefan Blommaert							
75	Cindy Reniers							
76	Dirk Van Zundert							
77	Greet Op De Beeck							
78	Sophie Demeyer							
79	Greet De Keyser							
80	Bart Verhulst							
81	Hanne Decoutere							
82	Peter Bruyninckx							
83	Guy Janssens							
84	Saskia De Schutter							
85	Kerlijne Everaert							
86	Jan Balliauw							
87	Luc Pauwels							
88	Veli Yüksel							
89	Paul D'Hoore							
90	Ann De Bie							
91	Ivan De Vadder							
92	Stijn Vercruyse							
93	Ivan Ollevier							
94	Stefaan Meerbergen							
95	Bram Callens							